

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

17 Aprile st. v.

29 Aprile st. n.

Este in fie-care dumineca.

Redacțiunea în

Közép-utca nr. 395.

Nr. 16.

ANUL XIX.

1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Fântâna Blanduziei.

-- Comedie antică în 3 acte. --

ACTUL I. — Scena IV.

Întâlnirea lui Horațiu cu Getta lângă fântâna Blanduziei.

HORAȚIU, (intră meditând și scriind versuri pe o tabletă de ceară.)

GETTA, (stă pe gânduri lângă fântână.)

HORAȚIU.

Fântână Blanduzie, vei deveni tu încă
Celebră 'ntre isvóre, când voiu cântă stejarul
Ce 'nfige rădăcina-i profund în alba stâncă
Din care eși vioie și dulce ca nectarul.
Fântâna mea iubită!...

GETTA (cântă încet.)

În ai Daciei munți mari
Cresc stejari lângă stejari
Și viteji cu brațe tari...

HORAȚIU (cu mirare, în parte.)

Ce glas pătrunător
Aud lângă fântână? (Zărind pe GETTA) Tablou în-
cântător!

Poetică-apărare!... Romană-i séu străină?...
Ea cântă-un vers selbatic din Dacia Transalpină...

GETTA (în parte.)

Destule-atâte visuri... Să plec acum e timp.

HORAȚIU.

Frumosă-i ca junia, ca Hebe din Olimp!

(Se întâlnesc amândoi în mijlocul scenii.)

HORAȚIU.

Copilă!... noroc ție!... Ce vânt plăcut, fericite
Acum, ântăia oră, te-a îndreptat aice?

GETTA (surprinsă, în parte.)

Horațiu!...

HORAȚIU.

Spune, dragă, din care lume ești?
Și cine sunt părinții pe care 'nveselești
Cu scumpa ta privire?

GETTA.

Părinții mei, sërmanii,
Perit-au lângă Istru în luptă cu Romanii.

HORAȚIU (cu milă.)

Orfană-atât de jună!...

GETTA (tristă.)
Și sclavă!...

HORAȚIU.

Tu?

GETTA.

Ah!... dar!

Răpitu-m'au de-a casă un crâncen mercenar,
Și 'n Roma sub coronă de el am fost vândută... *
Acum, în injosire și 'n umbră sunt perdată.

HORAȚIU.

Și cine-acum dispune de tine pe pământ?

GETTA (oftând.)

Ah! Scaur!...

HORAȚIU.

Ei? libertul ce n'are nimic sânt?...
Căci n'am avut eu parte să te plătesc cu aur,
Răpindu-te sclăviei și ghiarelor lui Scaur!

GETTA.

N'au vrut cu mine Deii să fie 'ndurători.

HORAȚIU.

Aș fi gonit din ceriu-ți ori care negri nori,
Ș'atâta ingrigire aveam de-a ta junie,
Cât nescieai durerea legată de sclăvie.

GETTA.

Ești bun pe cât ești mare! Tu poți cu un cuvânt
Să mângâi osândiții ce 'n desperare sânt.
Dar ca să merit raiul ascuns în a ta milă,
Ce sânt eu pentru tine?

HORAȚIU.

Ce ești, dragă copilă?...

Ești fiica mult alasă aceluia brav popor
Ce știe ca să moră când nu-i invingător,
Și meriți cu tot dreptul, de este 'n cer dreptate,
Respect în omenire și 'n Roma libertate!

GETTA (esaltându-se.)

Ah! aste mari cuvinte în veci nu le-oiu uită,
Cu ele sôrta-mi aspră de-acum voiu înfruntă.
Prin ele al meu suflet renașce la mândrie,
Căci ele de Horațiu au fost rostite mie.

HORAȚIU.

Tu me cunoști? de unde?

GETTA.

De-aici, din departări!

Din lumea de sub ceruri, din svon de admirări!

* Prinsoierii de resboiu erau vânduți ca sclavi sub o coronă.

Dar cine te cunoșce cu-a ta marinimie,
Se plăcă în urmăre și se robește ție . . .
Horațiu, sânt o selavă, nu am nimic al meu . . .
Primește-astă cunună, o 'nehin numelui teu !

(Scôte cununa de flori de pe cap și o presentă lui Horațiu înge-
nunchiând.)

HORAȚIU (vrënd sê o ridice.)

Copilă, suflet nobil . . .

(GETTA i apucă mâna și o sărută.)

HORAȚIU.

Ce faci?

GETTA.

Me iertă —

HORAȚIU.

Ai minte?

GETTA.

Sărut pe a ta mână duiósele-ți cuvinte!

(Se scólă și fuge tulburată prin fund.)

V. Alecsandri.

La „Fontána Blanduziei“.

Ėtránule Horațiu, a Romei vechi mândrie,
De care toți Latinii în veci se vor mândri,
Iubirea-mi pentru tine ađi este și mai vie:
Iubindu-te pe tine, iubese pe-Alecsandri!

București 30 martie 1883.

B. P. Hășdeu.

Vięta și operele lui Petru Maior.

(Din discursul de recepțiune al autorului, ținut în Academia Ro-
nănă la 5/17 aprile 1883, omițându-se notele.)

I.

V i é ț a .

Nașcerea lui Petru Maior. Petru Maior s'a născut în Căpușul-de-Câmpie, Transilvania, comitatul Turzii și a fost fiul lui George Maior, nobil de D. St. Martin și protopopul din ținutul Căpușului-de-Câmpie ziua, luna, ba nici anul nașcerii lui nu se pôte șci cu positivitate, pentru că întrebând cu parochia din Căpuș, mi s'a respuns cumcă matriculele parochiale există numai dela 1826 încóce.

Anul nașcerii lui Petru Maior până acuma s'a pus la anul 1753; dar de óra-ce el a murit la 1821 și etatea lui în matricula morților s'a introdus a fi de 60 ani, pare a fi născut la 1760—1761. Luând însă în considerațiune, că Petru Maior s'a dus la Roma deodată cu George Șincai, carele eră născut la 28 febr. 1754 și atunci eră de 20 ani, — Petru Maior putea fi cam de o etate cu Șincai, și astfel e verosimil, că s'a născut pe la 1753—1754. Combinând după introducerea din matricula morților și după anul mergerii lui la Roma, ar fi fost numai de 14 ani când a intrat în teologie, dar nu se pôte crede, ca în etate așa de crudă sê fi fost primit în teologie.

Studiile lui. El a început studiile sale în Oșorheiu în Transilvania, le-a continuat în Cluș și apoi în Blaș. Grigorie Maior, episcopul Făgărașului, cu reședința în Blaș, la anul 1774 trâmte pe George Șincai și pe Petru Maior la Roma, ca în institutul „de propaganda fide“ sê învețe teologia. În an. 1779 amëndoi se rentorc din Roma, și până ce George Șincai remâne în Viena, în seminariul Santa Barbara, Petru Maior merge la Blaș.

Călugăria lui. Petru Maior se face călugăr în mănăstirea din Blaș, și în acęsta calitate primește

numele „Paul“. La an. 1784 se dimit din mănăstire: Samuil Clain, Perlachi, George Șincai și Petru Maior și despre acęsta se đice anume, că a reclamat între timpul de cinci ani și n'a împlinit nici timpul îndatorat no-
viților, și fără greutăți ulterioare e de a se absolvă dela călugărie.

Paroc și protopop. Timoteiu Ćipariu đice: „Autorul Petru Maior fu și el călugăr și soț lui George Șincai în 1774 la Roma, însă sub Iosif II eșind din mănăstire, se fece paroc Reginului și protopop Gurgiului. Cumcă a fost aci paroc, mărturisește și ênsuși Petru Maior: „Eu pe Francisc Sulzer l'am cunoscut fôrte bine, trăind cu đensul trei ani în orașul Sas-Regin, unde el eră auditor la regimentul dragonilor Savoieni și am avut dese întel-niri la olaltă și în cortelul lui și la mine în casa pa-rochiei“. Dar Petru Maior a fost și archidiaconul diece-sei Făgărașului.

Ion Bob ales de episcop la an. 1782, eră indemat din lăintrul seu de a întroduce noutăți latine în bi-
serică. Samuil Clain seu Micul, George Șincai și Petru Maior, apêrau cu tot focul ritual și datinele bisericeii orientale; pentru acęsta episcopul eră mănios asupra lor și în an. 1794, plin de foc asupra lui Petru Maior face declarațiunea: „Îmi voi da truda ca sê-l sirić.“

Revisor de cărți. Petru Maior în „Istoria despre in-
ceputul Românilor se numește pe sine: „Protopop și la înnaltul crăiesc consiliu locotenențial al Ungariei cră-
iesc a cărților revisor“. El a urmat lui Șincai în revi-
soratul cărților, și fiind paroc în Regin și protopop Gur-
giului, s'a denumit revisor și censor la tipografia din Buda, care eră tipografia universității ungureșci, și co-
rector. El a plecat la Buda în 1809 și acęsta o adevê-
reză ênsuși în testamentul seu: „Cărțile mele ce le-am
depus la fratele meu mai sus anumit Mihaiu Maior în
Căpuș, în an. 1809, cu ocașiunea călătoriei mele la
Buda, în stațiunea de revisoratul regesc, pentru cărțile
gr. c., le dau bisericeii gr. c. din Sas-Regin“. El se nu-
mește și revisor de cărți româneșci greco-catolice.

Antecesorii lui. Samuil Clain, censorul și corectorul
cărților româneșci la tipografia universității din Pesta,
móre în 13 maiu 1806. Direcțiunea tipografică în 5 ju-
lie 1806 sub nr. 485 rógă consiliul regesc locotenențial,
ca sê denumescă alt censor și corector, ieră consiliul
în 22 juliu 1806 nr. 13,886 provóca pe vicariul die-
ceseii Oradei-mari, ca pentru acęsta diregătorie sê pro-
pună bărbați invêțați și totdeodată face represintațiune
cătră Maj. Sa ca sê concedă denumirea unui censor și
corector. Se denumește Ioan Cornelli, dar directorul ti-
pografiei în 3 aug. 1807 nr. 452 înșciințeză, că Ioan
Cornelli a fost chemat sê-și primescă oficiul, însă încă
nu s'a arêtat, — și apoi consiliul în intimatul seu din
29 martie 1808 nr. 6460 adresat cătră episcopul Vulcan
đice, că Ioan Cornelli, de și s'a denumit censor și co-
rector, oficiul încă nu l'a ocupat, și fiind că în inter-
mediul timpului s'a denumit canonic actual la capitulul
din Oradea-mare, provóca pe episcopul Vulcan ca sê
propună pe alt bărbat, inzestrat cu calități alese. Ast-
fel Cornelli a fost denumit, dar n'a intrat în diregătorie
și nici n'a locuit în Pesta.

George Șincai în 11 julie 1807 așterne rugare că-
tră consiliu, ca sê i se rezolveze salariu, pentru că până
la acęst timp a suplinat pe censorul românesc mort,
sperând că va urmă în diregătorie și salariul revisoru-
lui; dar a înțeles cumcă acęsta diregătorie s'a dat ul-
tuia (adecă lui Cornelli.) Consiliul în 29 julie 1807 sub
nr. 14,913 a predat instanția acęsta directorului ti-
pografic, ca sê o reășternă cu părerea sa.

Directorul în 3 aug. 1807 sub nr. 452 arêtă că
Georgiu Șincai a suplinat pe Samuil Clain, începând din
13 maiu 1806, adecă dela ziua morții acestuia și cere
ca pe basa normalelor sustătóre sê i se asemneze ju-

mătate din salariul celui suplinit. Consiliul în 18 aug. 1807 sub nr. 17,004, i rezolvă jumătate din stipendiul de 500 fl.

George Șincai dă o rugare nouă și directorul tipografiei o subșterne în 18 martie 1808 cu aceea ca lui George Șincai să i se asemneze salariul pentru trecut de odată, ieră pentru viitor până atunci până când nu se va arătă nou-denumitul Cornelli, — și consiliul în 29 martie 1808 sub nr. 6460 asemneză în acest înțeles, — dar totdeodată provăcă pe Vulcan ca să propună pe altul în locul lui Cornelli.

Episcopul Vulcan recomandă pe Petru Maior. Episcopul Samuil Vulcan, cu provocare la intimalele din 22 iulie 1806 nr. 13,886 și din 29 martie 1808 nr. 6460 propune: 1-iu pe Petru Maior, preotul diecesei Făgărașului în Transilvania, paroc în Sas-Regin și archidiacon în Gurgiu. În instanța sa, rețrămisă prin înaltul consiliu regesc, spune următoarele și adevăratele merite:

a) că limba românească așa o vorbește, încât precum frazele și proverbiile ce procur în ea, așa și idiomișmele le înțelege, și prin exercițiu de timp mai lung, șeie de a le interpretă.

b) că studiile filosofice și teologice le-a absolvat cu laudă în Roma, ieră dreptul canonic în Viena.

c) că în Blaș a propus filosofia și teologia.

d) că economia rurală, așa și-a făcut-o de familiară, încât înțelege bine terminii, ce se întrebunțeză în ea.

e) că vorbește limba latină, italiană și grecă. Bărbatul cel mai tare recomandabil pentru acest oficiu.

Episcopul Vulcan în a două propunere a sa din 13 iunie 1808 cu prezentarea din 21 iunie 1808 nr. 14,613 în care, acuma se provăcă numai la intimatul din 29 martie 1808 nr. 6460 și recomandă: „Unul Petru Maior e, pe carele acuma îl propun prēmilit în locul întâiu, și carele din Transilvania mi-a subșternut instanța nouă aci alăturată, și pe carele nu me tem de a-l recomandă în tot modul înălțimii vōstre regesci împărăteșei, și înaltului consiliu regesc ca pe cel ce-mi e prē bine cunoscut pentru calitățile sale preclare și laudabile.

Consiliul regesc de locotenință în 5 iulie 1808 nr. 14,163 face propunerea de candidațiune cătră Majestatea Sa, și în aceea dīce: „Propune și anume în locul prim pe Petru Maior pentru cunoșcința perfectă a limbii româneșei, absolvând studiile filosofice și teologice în Roma, ieră dreptul canonic cu laudă în Viena, și purtând profesura publică de filosofie și teologie, cunoșcētōr de limba italiană, latină și grecă pe lângă cunoșcința celei româneșei, precum episcopului candidatōr i este cunoscut pentru calitățile sale preclare, și pentru acesta e fōrte tare de recomandat“.

Majestatea Sa prin decretul de curte din 2 sept. 1808 nr. 9181 a denumit pe Petru Maior și în decret se dīce: „Majestatea Sa s'a îndurat prē grațios de a conferi lui Petru Major acest oficiu de censor și corector lângă tipografia universității pestane“. Consiliul de locotenință în 27 sept. 1808 nr. 21,412 înșciințeză pe episcopul Samuil Vulcan, că Majestatea Sa a denumit pe Petru Maior parocul gr. cat. din Sas-Regin în Transilvania, și înșciințeză și pe Mathias Marcoviciu, directorul tipografiei, ca să provăce pe Petru Maior pentru de a ocupă stațiunea oficiōsă.

Petru Maior în 7 martiu 1809 ajunge în Pesta, ieră în 8 martiu așterne un recurs cătră directorul tipografiei, și dīce, că încunoșcințat fiind prin episcopul Vulcan, în 30 ianuarie a plecat de acasă, dar pe drum a avut greutăți mari, și a spesat 300 fl., mai de parte rōgă ca să i se asemneze salariul de 500 fl. m. c. pe

an, în cuotă cuartală, și să i se rebonifice spesele de călătorie.

Directorul tipografiei în 31 martiu 1809 face relațiune despre sosirea lui Petru Maior și cere ca să i se asemneze 250 fl. din fundațiunea tipografică, și 250 fl. din cassa camerală, și apoi îl recomandă cu căldură, ca să i se deie o recompensațiune proporționată pentru spesele de călătorie. Consiliul regesc de locotenință în 17 aprilie 1809 nr. 7817 i asemneză salariul, însă i denēgă atare recompensare de spese de călătorie. Astfel Petru Maior, din 7 martiu 1809 trăieșce în Buda. și aci își documenteză activitatea sa literarie, în decurs de 12 ani.

Timpul morții lui Petru Maior. Matheia Marcoviciu directorul tipografiei universității din Buda, în 15 febr. 1821 raporleză cătră reg. locotenentă a Ungariei, cumcă Petru Maior a murit în 14 febr. 1821, mai curēnd de cum se putea așeptă. După scrutările făcute de Societatea Petru Maior din Budapesta, în matricula morților bisericei r. cat. din Buda, suburbiul sērbesc, se află următōrea introducere: „Petru Maior, canonic gr. c., mort în 16 febr. 1821, în etate de 60 ani, locuința sub nr. 917. Ceremoniile de înmormēntare s'au celebrat prin protopopul Sojcoviciu și s'a înmormēntat în cimiteriul comun“. De bună sēma în raport dīua morții, în matriculă dīua îngropăciunii, e după călindarul catolic, și astfel timpul morții e fără indoieală.

Locuința. Tradițiunea spune, cumcă a trăit mult timp într'o mănăstire r. cat. în Buda și pentru acesta se credea că a murit în mănăstire. Dar din acel dat al matriculei, cumcă a murit sub nr. 917, se vede, că a murit în casă privată, căci altcum se spunea numele mănăstirii. În testament prin punctul al 4-le lasă patul seu vēduvei vecine sērbe, care l'a servit tōtă dīua în bōla sa, — și acesta asemene arētă, că a murit în locuința particularie.

Mormēntul ađi e necunoscut. I. M. Moldovan dīce: Ier Petru Maior zace în mormēntul public numit în matriculă. Locul ađi nu mai este indicat prin un sēm, cel puțin noi, de și am căutat de repețițe ori, nu am allat nici un atare sēm“.

Familia lui. Strămoșul familiei a fost George Maior, carele pe timpul curuților a fugit din D. St. Martin Mureș-Datoș, și s'a aședat în Bardos. George Maior a avut doi fii, pe Tōder carele s'a despărțit de tatăl seu și s'a făcut diregător în Oroii; pe Vasilie, carele a fost preot în Bardos.

Dela acest Vasilie a purces George Maior, insurat cu Ana Muntean din Iclodul mic, protopop în Mureș-Oșorhei, mai târđiu în Căpușul-de-Cămpie și tata lui Petru Maior.

Frații și nepoții lui Petru Maior sūnt:

1) Fratele Dumitru, proprietar în Căpușul-de-Cămpie și oficiar la husari, — dela acesta a fost fiul George, după care a remas și trăieșce încă Marișca preotēsă în Faragău.

2) Fratele Ion, preot gr. c. în Uieș (Ölves) comitatul Clușului; acesta a avut fii pe Petru mort fără următōri, pe Ion, dela al cărui fiu, Grigoriu din Armenii sūnt 5 prunci în vieță; și pe Tōder, dela carele Ion Logig a lāsat 5 orfani după sine.

3) Tōder, poreclit Bulgar, preot în Căpuș, din acesta s'a nāscut Grigorie diacul din Căpușul-de-Cămpie, carele a avut prunci pe: Marișca preotēsă în Vaida-Cuta, — pe Ion fără următōri, Grigorie notar în Dilic cu 5 următōri.

4) Fratele Mihaiu, insurat cu Anna Banua din Mihalt, fost comisariu rectificătoriu și dișmaș împărătesc. Pruncii acestuia: a) Ion, pe carele Petru Maior în testamentul seu îl denumeșce erede universal, și — după punctul al patrăle — eră cu el în Buda. Ion a deve-

mit jude procesual și dela el a ramas feta Amalia, măritată după Vasilie Crișan profesor în Blaș, apoi protopop, carele ați trăiește ca veduv cu orfanii: Ion, Vasilie și Eugenia. b) Ana preotésă în Căpuș, având patru prunci, pe Mihaiu Socan preot în Căpuș, pe Ion Socan cu fetele Alesandrina și Adelina, — pe Amalia măritată după profesorul Paul Marin în Blaș, cu doi fii Petru și Paul, — și pe Alesandru fără următori.

5) Fratele George, carele după testament eră mort și avea fiu pe Grigorie; George a fost paroc în Căpuș, comitatul Turzii.

6) Sora Anișca, măritată după Simeon Pop recte Kőmives. Acesta a avut trei prunci, pe Ion carele purtă numele Maior și a fost mai mulți ani prefectul lui Bornemissza; pe Catrina fără următori și pe Anna măritată Oltean în Reginul Săsesc, după care a ramas 5 descendinți și anume Elena veduva baronului Vas. Pop, Constantin Maior în garda din Craiova, Amalia soția avocatului Filip în Alba-Iulia, Ion și apoi Anna măritată Nic. Șandor în Orda-de-jos.

Testamentul. Testamentul e fără dat, dar judecând din punctul al 14-le, unde veduvei vecine sërbe i lasă patul, pentru că l'a servit în bôlă, se vede că l'a făcut puțin timp înainte de martie. Tuturor nepoților lasă câte ceva din mobile, ier după punctul al 3-le, cărțile teologice, juridice, istorice etc. bisericeii parohiale gr. c. din S. Regin, celelalte profane și scolastice, nepotului Ioan.

În punctul al 10-le dă 3700 fl. ca fundațiune în seminariul r. cat. din Mureș-Oșorhei, pentru prunci din nēmul seu, apoi din cunoșuți și când nu sânt de aceștia, pentru români din comitatul Turda, cu preferință nobili, fie greco- fie romano-catolici.

În punctul al 11-le dă: În an 1812 am dat episcopului Vasiliu Moga 700 de esemplare din „Predice pentru dumineci și sërători, cu câte 6 fl., la olaltă 7200 fl.; 300 de esemplare din „Propovédanii și Didachii“ cu câte 2 fl. 30 cr., la olaltă 750 fl; tot de aceste 244 esemplare pe hârtie comună, câte cu 1 fl. 30 cr., la olaltă 366 fl. și peste tot 5316 fl. din cari episcopul a plătit până acuma numai 1000 fl.

În punctul 12: „La neguțătorul Al. Derra am 220 de esemplare legate din istoria politică, cu câte 6 fl. = 1320 fl. și în tipografie 165 esemplare nelegate cu câte 5 fl = 815 fl.

Din banii din punctul 11-le 5316 testeză a treia parte institutului săracilor din Sibiu, a treia parte fondului preotesc din diecesa Făgărașului și a treia parte ca fundațiune cătră cele 3700 fl. din punctul al 10-le.

Testamentul e scris lătimește și se află întreg în „Archiv“ pag. 390. Timoteiu Țipariu la pag. 392 observează, că fundațiunea și ađi e în vigore, dar nu se află suma întregă testată.

At. M. Marienescu.

Florile dragostei.

— Novellă. —

Șciți cum se face averea?

Unul adună cu sudore cruntă, altul adună cu minte mare, și altul cu noroc.

Dar sânt oameni cari au ajuns la bine și la avere prin dragoste.

*

Eră un tiner, fecior frumos ca un stég, din oameni de rënd și cu stare bună.

Feciorul avea moșioră Lună, casă și mėsă, cinuri bune, boi în jug, vaci cu lapte și o tãrlă mărișoră de oi.

Când a murit mamă-sa eră copil mic, când a murit tată-sau eră mărișor; dar n'avea încă minte de a trăi în lumea asta mare.

A ramas în casă cu o mamă vitregă; dar a ramas cu stare bună, și numele părinților, cel bun, vërsă și peste el o lumină plăcută.

Ce au avut părinții lui, a moștenit tot; dar eră tiner încă, n'a moștenit și înțelepciunea lor.

Și binele fără înțelepciune e foc cu care te arđi.

El n'a știut asta, și nu avea cine să i-o spună.

Vitrega lui n'a fost femeie rea, ba eră harnică, strîngătoare, și ținea mult la aceea ca să nu ăică lumea, că în mâinile ei s'a sleit averea ce li-a ramas.

Ce e drept — cine e harnic de una, e harnic și de alta. Avea o drăguță de gură ca un clopot. Nu de mare, ci de sunătoare.

Lasă că și gura-i bună când și când, dăcea ea câte odată, așa când o aflai în apele ei.

Pote că și avea dreptate. Și sabia taie, dar câte odată tot îți prinde bine.

Dar gura ei n'avea cumpet. Dăcă se pornia odată, și se pornia foarte ușor, apoi nu eră möră să o ntrăcă.

Copilul crescú mare, și gura lelei Mădălină încă crescú într'aceea măsură, cât cu cale, cât fără cale.

Copilul, crescut de vitregă — a fost părăsit și a devenit tot mai părăsit.

O vorbă dulce, un cuvânt cu dragoste nu mai auđi el din gura ei.

Copilul eră copil; nesocotit, șglobiu, nebuțatic și ulicareț. Până eră mai mic, umbli și alergă prin pădure după pui de graur, după alune și după bujor; dăcă a crescut mai mare, se dădea n trântă, își spintecă hainele; ier de lucru nici habar.

— Mei ștregariule, mei perde-vëră, mei goțoiule, mei prăpăditule! — acestea erau cuvintele ce le auđia dela lelea Mădălină pe totă ăiua.

Pe urmă a devenit holteiu.

S'a făcut din el un fecior ca un brad. Apoi eră și istet, și avea o inimă bună și o fire prietenosă fără pãreche.

Prin statul lui frumos eră drag fetelor, și de firea lui cea bună s'a îndrăgit tot tinerul din sat.

Dragostea și prietenia l'a dus în sat; la joc, la șețetore și la petreceri.

Oh ce lume nouă, ce lume frumoasă! O flóre pusă la sóre când e de a nflori.

Tot simțu ce dormia se tređi ntr'un minut. Societatea tinerilor îl făcú bărbat; și vorba dulce de fetă mare îl făcú simțitor.

Apoi se tređi rëvna. Să fie bărbat, să fie voinic.

Puterea ce o simția, inima ce i bătea și firea rëvnotore i șoptia: ca și altul, mai mult ca altul.

Dar în ce? În joc, în vitegie, în șurdălnicie și n nebuții! Inclinațiuni tinerești. Vai de pomul care n'are grădinariu! Și Todica nu avea.

Puterile june și-au deslegat frëul, și nu eră cine să le înfrëneze.

Lelea Mădălină nu nctă cu horea ei, dar aceea n'avea putere. N'avea putere, că a fost folosită fără timp, fără rënd și fără astempër; și când i-ar fi fost timpul, lui Todica i părú o vorbă sarbédă și rëu-tăciósă.

Feciorul deveni jocător de minune, fruntea jocului, pëna feciorilor, drăguțul fetelor.

Și i eră dragă lumea asta veselă și frumoasă, își dădea sufletul pentru ea. Cine nu o iubește în primăvëra vieții?

Și, căci lumea îl primia bine, avea trecere: se cufundă în ea tot mai afund, tot mai afund.

Eră tinăr; marea vieții eră plină de spumă, și el a cugetat că e lapte dulce.

Moșiora părintescă însă remânea nelucrată, holdele scăioșe, păpușoi plini de buruienă. Că gura dulce nu ară, ochii frumoși nu plevia, și din sudorea jocului nu mânca pâne caldă.

— Măi călușeriule, măi turcă, măi perde-veră, — strigă lelea Mădălină unde-l vedea.

El nu se prindea cu ea 'n vorlă. Eră copil bun; dar se feriă de casa lui, ca și când ar ședé ciuma în ea.

așoi vorbe dulci din gură dulce, și ochii cei frumoși i spuneau altă ce.

Vorbe dulci din gură dulce dic: numai dragostea pe pământ. Și ochii cei frumoși dic: uită-te tu în lumea asta luminată și cu farmec, uită-te lung, că acolo e fericirea! Uită-te, gustă, te 'mbetă și mori!

Viéța fluturului.

De acestea ascultă Todică, că erau dise dulce. Pe el il duceau a rătăci și a se strică trei lucruri: lipsa dragostei și a buneivoințe acasă, binele ce i se părea

Sava Henția.

Acolo il așteptă hula, batjocura, cërta; dar vorbă bună în veci.

Lelea Mădălină nu șciă sê-i dică cu blandetă:

— Măi Todică, tu ești fecior voinic, om sănëtos, copil din nëm bun: nu-ți strică numele și sănëitatea. Ai moște părintescă, nu o prăpădi; că e rușine de ômeni, și păcat de Dșeu. Fii sirguitor, cucernic, ară sêpă, pleveșce și munceșce; că omul muncitor e omul cel mai frumos pe pământ!

Lelea Mădălină nu șciă sê i le spună acestea;

afară de casă, și mai pe sus de tôte ușurătatea minții tinere, care-și află plăcere a-și flutură fluturii nebunaticii tinerețe.

Dșeu nu bate cu bota. Dcă vré sê te bată, îți dă minte ușoră, sêu o ie ceea ce o ai, apoi lasă, că te bați tu însuți.

Apoi vai de cine-și ureșce casa sa!

Dcă ajungi a fi hulit în casa ta, isgonit și nebăgat în sémă: îți cauți alt loc, unde ești primit, unde ai trecere, unde ai și tu scaun și mész; și te afli bine.

Mai de 'ndemână-ți cade birtul, mai dulce e beutura, vorba de femeie, ochii riđetori.

Astfel a ajuns Todică cu încetul — pe pieđiș.

Și cum se perdea mai tare, într'aceea măsură se sleiă și averea părintescă. Când începi a scăpētă, apoi vine rēul ca unda. Om sē fii sē-ți stai pe picior.

Și unda viniă. Cel dintăiu val i-a dus boisorii, apoi juncanii, și se uită cu ochii cum se spēlau tōte.

Locurile le-a dat, dintăiu în parte, apoi în arēndă; și priviă cu ochii cum ducea apa binele lui.

Că priviă prin spuma vinului, prin cēța beției. Apoi acele au ceva farmec; când te uiți prin ele, gândești că veđi prin flori.

Timpul de muncă îl petrecea adese în birt. Un țigan i cāntă din viōră, și el hōriă ca un bocotan nebun. Bea vin și māncă bani.

Se dice, că cel ce bé mult, nu pré māncă. Ba māncă ăeu! Māncă viței, māncă vaci cu lapte, boi cu cōrne mari și moșii întregi.

Și Todica eră lacom la mēsa din birt. Eră tinēr, și tinērul are poftă bună în dal-d'aste.

Dar nu s'a luat pe sēmă, că după mēsă cum plăteșce. Nu s'a ajuns cu vaci și cu boi. Cu 'ncet, pencet perdū și cea mai scumpă avere ce are omul pe pāmēt: numele cel bun, vēza între ōmeni și cinstea, care e cununa unui tinēr.

Tinērii, unul și altul nepriceput, mai stăteau în vorbă cu el, fetele jucau și se jucau cu el, că eră jucător de minune; dar bētrānii nu-l mai vedeau, nu-l mai băgau în sēmă.

Ochiul tinēr priveșce la ceea ce vede; și Todică eră fecior frumos, bun de petrecere, și prietenos, deci mai avea și el numer; dar mamele cu fete mari, bētrānii cu pricepere se feriau de el.

N'a făcut rēu la nimenea în lume, numai șieși. Ba din contra, tuturor li-a făcut bine, li-a dat până a avut, și-a împărțit tot cu prietenii până s'a aflat la sēpă de lemn. Șcii cum e vorba: de bun, nebun.

Pe urmă i remase două vācuțe și o grāmadă de datorii.

Acestea nu le-a putut prăpădi. Nu că dōră n'ar fi voit, dar nu le-a putut.

L'au asentat la ōste. Și după puțin timp a și mers.

Lelea Mădălină a rēmas singură, cu locurile pustii, cu două vācuțe, și cu o grāmadă de datorii.

El a pus căciula pe o ureche, și a pornit.

(Va urmă.)

V. R. Buticescu.

Craiu Matli.

Baladă din Macedonia.

Craiu Matli bea odată
Cu trei Turci din Anatol ...
Bată-i Dumneđu de Turci!
Ei injură-apoi pe Matli,
Îl injură și mințiră,
C'a batjocorit Islamul,
Necinstind moșeia lor.

Ducu-l apoi la Cadiul,
Ca sē-i facă judecată;
Judecata i se face;
Sēu sē ia legea turcēscă,
Sēu sē-l spēndure pe Matli,
Sēu sē-l arđă 'n foc de viu.

Iēră Matli le grăieșce:

— Ascultați-me voi Turci,
Am acasă trei surori,
Dați-mi voie sē le 'ntreb
Și ce ele mi-or respunde,
Eu l'aceea m'oiu supune;
Sēu primesc legea turcēscă,
Sēu mor în spēndurătōre,
Sēu me ardeți voi de viu!"

Turcii toți se invoiră,
Matli merge cătră casă,
Cătră casă la surori:
— Vai de mine, dragi surori,
Mare rēu am sē ve spun,
Ascultați! Am fost în cărcimă
Cu trei Turci din Anatol,
Ca sē bem și sē petrecem;
Atunci turcii me 'njurără,
Că le-am necinstit Islamul
Ș-am batjocorit moșeia.
Apoi m'au dus la Cadiul,
Ca sē-mi facă judecată,
Și Cadiul hotări:
Sēu sē iau legea turcēscă,
Sēu mor în spēndurătōre,
Sēu me ard în foc de viu,
Acum spuneți ce sē fac?"

Sora mare-atunci i dice:

— Vai de mine, frate dragă,
Nici sē mori tu spēndurat,
Nici de viu sē nu te arđă.
Nici sē iai legea turcēscă,
C'apoi nu mai avem frate!

Đice sora mijlocie:

— Sē nu iai legea turcēscă,
Nici în foc sē nu te arđă,
Ci mai bine spēndurat!"

Sora mică i raspunde:

— Spēndurat sē nu mori frate,
Dar nici Turc sē nu te faci,
Alege-ți mōrtea în foc,
Și când turcii-or pune mână,
Ca în flacări sē te-arunce,
Vom vinī noi trei surori
Și cu lacrimi și suspine
Vom rugă pe Dumneđu
Sē trimită-un vifor mare
Și sē cadă-o plōie dēsă
Și sē vină-un pēriu mare,
Ca vāpaia sē o stingă,
Sē te mântuieșcă, frate!"

Cum i dice sora mică,

Așă face Craiu Matli,
Ș-așă dice cătră Turci:
— Nu voiu nici spēndurătōre,
Nici sē iau legea turcēscă,
Voiu sē mor mai bine 'n foc!"

Și Cadiul dă poruncă

Sē aprindă un foc mare,
Apoi iau pe Craiu Matli
Și pe flacări mi-l aruncă;
Dar când el pe flacări cade,
Vin a sale trei surori,
Îngenunche, vērșă lacrimi
Și rōgă pe Dumneđu.

Și un vișor se ridică,
Plôia vîrșă la șirôie,
Un pîriu puternic vine,
Stinge focul și vîpaia.
Mîntuiește pe Craiu Matli.

Tr. de

Nic. Densușian.

Sava Henția.

— Portretul pe pag. 185. —

Artistul Sava Henția, al cărui portret îl dăm astăzi, s'a născut la 1 februarie, anul 1848, în cotulul Sibiel, comuna Sebeș, din Ardeal. Un unchiu al seu, fotograf, Zaharia Dănculescu, în trecerea-i prin Sebeș, vîdînd că micul Sava, care urmă la școala comunală, avea o deosebită aptitudine pentru desen, îl luă cu dînsul, și în 1862, l'aduse în București. Aci, peste trei ani, Henția intră la școala de belle-arte. În acelaș an însă, adevărat în 1865, mîrtea smulse pe acest bun și singur spriginitor al artistului care ar fi ramas astfel cu totul lipsit de mijloace, decă, concurînd, n'ar fi isbutit să primescă o modestă bursă dela stat. Cu acesta și cu ce mai putea agonisi după mici lucrări, se susțină el în timpul celor cinci ani de studiu, până când, absolvind cursul, s'a obținut premiul în marele concurs de străinătate al anului 1870¹⁾.

Tot în anul acesta, cu ocaziunea „Esposițiunii de belle-arte“, Henția obțină medalia cl. II pentru portret. El espusese o pânză care infățișă pe dl Caligari.

În primăveră anului 1871, primind bursă de străinătate, Henția trecu în Italia unde vizită toate muzeele mai tôte muzeele din cele mai de seamă ale patriei lui Rafael; apoi se opri cîteva luni ier de aci se îndreptă spre Paris, „în călătoria“ după cum îl numește Victor Hugo, marele scriitor al secolului, spre Paris, orașul cătră care s'au tôte privirile tinerimei studioase, cătră care s'au tôte aspirațiunile ei.

Aci intră la Academia de Belle-arte între elevii lui Cabanel.²⁾ Dar abia putu să scrie: „am ajuns!“, abia avu timp să-și formeze o idee de frumoșe mirajii, o vieță de muncă veselă și o nouă lume de necazuri, o nouă vieță de lipsuri și sfășură înaintea lui. Prin intrigele unor camarazi și ai seii cari remaseră în București, și asta numai din cauza necapabilității lor, i se tăia bursa ce i se acordase.³⁾

Iș închipuiește ori cine va să dică a rămâne în mijlocul Parisului, cătră mînsă, în mijlocul a mai mult de două milioane de oameni, cu totul străin, și fără mijloace. O! de sigur că era ar fi sfîrșit ceea ce niște miserabili începuse, niște suferințe tinere, niște suferințe nobile, n'ar fi rămas pentru a sprigini desnădejdea. Mai mulți studenți străini, între cari Dd. Al. Vlădescu, P. Obedenar, cari erau la drept, M. Mironescu, la științe, și alții ale căror nume ne scapă în acest moment nouă, dar sînt adînc săpate în inima artistului, contribuira, fie prin contribuțiuni lunare, fie prin procurare de lucru, la susținerea lui Henția, ajutându-l astfel a-și urma studiul și la 1873, adevărat în al doilea

¹⁾ Propriii termeni ai artistului.

²⁾ Alexandre Cabanel, discipol al lui Picot, artist de un talent rar, elegant. I se datoră numeroșe opere, între cari „Poetul Florentin“ (1861). El a fost ales pentru Palatul Primăriei Parisului, cu ajutorul lui Benoit, în două-spre-dece medalióne infățișînd „cele două-spre-dece“ etc. A obținut o medalie de onoare la esposițiunea universitară din 1867 (Paris); în 1865 a fost numit cavalier, ier în 1866 a fost ales al Legiunii de onoare, și în 1863 a fost ales ca membru al Academiei de belle-arte, în locul lui Horace Vernet.

³⁾ Dl Tell era director al cultelor și al instrucțiunii publice.

an de când se află la Paris, Henția avu deosebita onoare de a fi admis între esposanții Salonului, cu tabloul seu mitologic: „Psicheia părăsită de amor“. Trimițînd apoi în țeră acesta pânză, de mărime naturală, ce infățișă pe Psicheia dormind pe unde, scaldată de rațele argintóse ale lunii, dl Boerescu, care p'atunci era ministru al cultelor și al instrucțiunii publice, făcî autorului ei, după stăruințele dlui Aman,⁴⁾ o mică bursă de una sută două-deci lei pe lună, acordându-i și o sumă de opt sute lei, drept recompensă pentru tabloul Psicheiei, care era merit Pinacotecii museului nostru național.

În 1874, Henția terminându-și studiile la Paris, se întorse în țeră și figură între cei de tntău la esposițiunea de bele arte ce avu loc în București în tóamna acelui an, cu tabloul Psicheiei și o nouă pânză „Aurora“, care chiar d'atunci s'a aședat la Teatrul Național, în loja Suveranilor, după dorința exprimată de MM. LL. Cu acesta ocaziune i se decernă medalia cl. II pentru tablou mitologic.

La 1 septembrie 1875, fu numit profesor de desen plinitor⁵⁾ ier un an după aceea profesor de desen ce a depus la 3 iuliu 1879, pentru un concurs de deservitoriu de desen, un tablou în estompațiune secundă de fete dirijate de un bătrîn bătrîn și astăzi. Tot în acest an a fost ales membru al Asilului Eliza Dómnă și a fost ales profesor de desen și pictură.

În timpul războiului din 1877—78, când tot tntău a fost ales profesor de desen și pictură, Henția a rămas epus prinósul pe altarul independenței noastre, încă n'a stat în activ. Fiind atașat ca medic

la marele cuartier general pe tot timpul războiului, el a lucrat mai multe pânze, scene prinse de pe loc în fuga evenimentelor și-a penelului, dintre cari cele mai multe s'au cumpărat de M. S. Regele care-i conferi, ca dovadă de înalta sa bunăvoință, medalia Bene-Merenti cl. II „pentru distinsele sale lucrări în pictură“.⁷⁾

Multe din aceste pânze lucrate în timpul campaniei Românilor în Bulgaria, se găsesc și în posesiunea dlui Ghiță Ion, care e un amator deosebit al artei și un bun colecționist.

Cea mai din urmă lucrare de însemnătate a artistului și cea mai mare, însă prin dimensiune, este „Întrearea triumfală a lui Traian în Sarmisegetusa“. Ea a figurat la „Esposițiunea de arte-frumóse“ ce s'a deschis în primăveră anului 1881, împreună cu o „Veneră“, care s'a vîndut, și alte pânze. Cu acesta ocaziune Henția a obținut premiul II pentru pictură (tablou istoric) ier în tóamna aceluiași an, juriul esposițiunii române din Sibiu, unde el trimisese portretul regretatei Ana Davila, i decernă diploma de onoare.

În anul trecut i s'a conferit „pentru meritele sale artistice“⁸⁾ o a doua medalie Bene-Merenti, însă, din eróre negreșit, și acesta tot de clasa II, probă că el nu și-a vînat distincțiunile oficiale.

Decă, vorbind mai sus despre cea din urmă lucrare a lui Henția și cea mai mare, am pus parentesa: prin dimensiune, asta nu însemnă de loc că acesta pânză nu e de o valóre necontestată. Din contra! Tabloul lui Traian e o lucrare monumentală. Celitorii vor puté judecă enșii după copia pe care o vom da de pe acesta pânză în unul din viitórele numere ale „Familiei“, și cu a cărei esecutare, pentru o desevărsită esecutitate, a binevoit a se însărcina însuși autorul. Totuși cea mai mare operă a artistului rămâne tot „Psicheia“. Póte că asta vine d'acolo că subiectul, cuprîndînd mai multă poesie melancolică, convenia mai bine naturii

⁴⁾ Pictor și profesor la școala de belle-arte din București.

⁵⁾ Ord. m. c. și instr. p. nr. 6705/75.

⁶⁾ Idem nr. 8221/76.

⁷⁾ Brevetul nr. 91 din 1879.

⁸⁾ Idem nr. 280 din 1882.

puțin misantropă a artistului. Căci câtă s'o spunem: Henția suferă de vr'o două-deci de ani de o surditate aproape desevârșită. El nu poate auzi nimic din ceea ce se vorbește în jurul său, dar, de o inteligență rară, înțelege tot ce i se spune numai după simpla mișcare a buzelor. Acesta a contribuit de sigur ca să-i placă mai bine, de cât adunările, să retăcăască pe câmpii și prin păduri venând ori peisajele cu blocul pe genunchi, ori paserile cu pușca la ochiu.

Cu toate acestea, departe de-a fi un sêlbatec, el, cu figura-i atât de simpatică pe care se așterne un vel ușor de palidă melancolie, și cu inima-i deschisă, e cel mai vesel în mijlocul unei petreceri. Îndatoritor, desinteresat, dedat cu suferințele cari l'au ștețit în răbdare, el e iubit de toți câți îl cunosc, și-l știu aprețui. Aceștia, de și puțini la număr, sunt însă de ajuns pentru a-l face să uite toate necazurile ce-a îndurat și îndură încă în el atât omul, cât și artistul.

Cu ocaziunea dărei de sêmă ce vom face asupra tabloului său „Întrearea triumfală a lui Traian în Sarmisegetusa“, însoțind publicarea lui în paginile „Familiei“, vom da câteva notițe critice și asupra celorlalte pânze ale sale, neapărate pentru completarea notiței biografice de față.

București, martie 1883.

A. C. Șor.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindecate. —

Deja de o sută de ani decurg cercetările despre originea noastră a Daco-Românilor, și de abia am ajuns la acel rezultat a fi recunoșcuți prin un Diez, Fuchs și Diefenbach, că ne ținem de familia limbelor romane, când iecă s'a și sculat un Hunfalvy, care în opul: „Die Rumänen und ihre Ansprüche, Wien, 1883“ ne denegă originea romane. Apoi dl Miklosich, macareă spune în opul: „Die slavischen Elemente im Rumänischen, Wien, 1860“ pag. 12: „Cumcă ar fi o smintă colosală a nu numără limba daco-română la familia limbelor romane“ — totuș din toate cercetările sale făcute în opurile: „Beiträge zur Lautlehre der rumänischen Dialecte, Wien 1881—1882 și Lexicon palaeoslovenico-graeco latinum, Viena 1864, se vede apriat tendința de slavizare a limbei noastre, arătând mai cu totă ocaziunea sunete, forme și cuvinte slave în limba noastră și acolo unde nu sunt slave; este o pregătire pentru următorii săi spre a ne dechiară în urma urmelor de Slavi. Durere, că în această privință se întrec cu dl Miklosich și unii limbști de ai noștri, precum se vede din *deșertăciune* spre a trece de critici adevărați, ieră nu de literatori preocupați de originea noastră romane. Cihac, care este Pem (Bohem), adevă ieră slav de origină, în: „Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. Frankfurt a/M. 1879 duce și arătă până la extremitate elemente slave în limba română, punând în cărca Românilor și niște sute de cuvinte slave, pe cari nu le-au vorbit nici odată, nici că le vorbește poporul român. Cuvinte slave, cari se află numai în unele cărți bisericești ori în alte documinte, și nu s'au rostotit nici odată de poporul român, s'eu cari se rostesc numai în unele părți locuite de Români, precum sunt părțile învecinate cu Polonia (Galiția), Rusia, Bulgaria, Serbia, nu se pot socoti de cuvinte ale limbei române, și nu pot fi introduse în dicționarul.

Să nu credă domni literatori din România, cumcă vor puté ei stabili limba cultă română fără concursul și învoirea noastră: celor trei milioane de Români din Austro-Ungaria, și că vor puté să bage ei (întru nesocotința lor) în limba română toate spurcăciunile lor de

turcismi, polacismi, rusismi, bulgarismi și neogrecismi, pe cari le-au introdus acolo la dlor, mai vêtros în seclii din urmă, niște timpuri vitrege, și cari cuvinte străine nici că sunt chiar acolo la dlor generalisate. Dēcă am introduce toți provincialismii în limba cultă (și magiarismii și sêrbismii din Austro-Ungaria), atunci de după acest principiu ar trebui în limba cultă germană, italiană, francesă etc. să se introduceă toate cuvintele străine aflătore în așa numite „Fremdwörterbücher“ (la Germanii), precum și toate cuvintele din dialectele acelor popóre.

La noi Români din Austro-Ungaria încă pe la anul 1826 a îndreptat Constantin Loga cărțile bisericești cele mai de lipsă, și le-au tipărit cu binecuvântarea arhiepiscopului sêrbesc din Carloveț, introducând „mărire“ pentru „slavă“, „binecuvântare“ pentru „blagoslovenie“ etc. și astăzi toți Români cântă „Mărire ție Dómne“ în loc de „Slavă ție Dómne“. Cine mai dice la noi în ziua de astăzi „slavă“ în loc de „mărire“ acela este luat în batjocură, căci nu se mai potrivește cu simțul cel bun estetic-național. În România însă suștin și acum unii demnitari bisericești, cumcă „slavă“ însemnă mai mult de cât „mărire“, punând ei din preocupare un înțeles mistic în „slavă“, care nu se poté justifica nici chiar din limba slavénă. Dicerea aceea latinescă din sânta scriptură: „Gloria in excelsis Deo“, au tradusu-o învățații germani cu: „Ehre sei Gott in der Höhe“ (onóre întru cei de sus lui Ddeu). și vedem că nimene nu se scandalisază de această traducere la maréle și cultivatul popor german. La noi apoi: „Mărire întru cei de sus lui Ddeu“ s'eu nu fie bine? ci „slavă întru cei de sus lui Ddeu? Slava se traduce cu *δοξα* (docsă) în grecește, care purcede din *δοξω* și încă nu însemnă atât cât „glorie“. — Drept aceste, de ce să introducem și să suferim fără necesitate atare slavismi în limba noastră română? Miklosich: Die slavischen Elemente im Rumänischen 1860 pag. 12 singur spune: Cumcă autorii vechi români traducând mai vêtros din cărți slave, au slavizat fără necesitate. Noi apoi acum la rëndul nostru s'eu nu delăturăm acele slavisări fără necesitate? De loc cum intri în România și te dai în vorbă cu un boeraș, auzi din gura lui: „Slavă Domnului“ în loc de: „laudă Domnului“. Apoi ce s'eu mai dice de poeții din România cu „slavă“ prin poeziile lor? De aceste orbecături și rugini, laudă Domnului, nu se mai aud pe la noi, cele trei milioane de Români din Austro-Ungaria. Atâta am aflat de lipsă a vorbi față cu elementele slave introduse fără necesitate în limba română.

Dl Cihac: „Dict. etym. daco-romane éléments slave etc.“ deduce toate cuvintele cari le au Români comune cu Magiarii, cu Albanesii, cu Sêrbii, cu Bulgarii, cu Polonii și cu Rușii, dela aceste popóre, ca și când numai Români, un popor de 8 milioane de ómeni în Dacia traiană, ar fi luat cuvinte împrumut dela popórele învecinate, dar el Românul nu ar fi dat nimenui împrumut. Dl Cihac derivéză și acele cuvinte românești dela limbi străine, cari se află și în celelalte limbi romane, spunând cumcă au venit acele cuvinte printr'un mediu slav etc. în limba română, dar dl Cihac nu esplică mai nici unde întru ce costă acel mediu. Astfel dl Cihac: „Dict. etym. daco-romane éléments slave etc.“ pag. 86 deduce și cuvântul „cucută“ (cicuta lat.) dela croat. serb. „Kukuta“ și „guguta“. Dl Cihac nu vre să credă, cumcă în limba română prin asimilare, după principiul galoceltic: „leatan re leatan, caoi re caoi“, adevă: vocala lată (gró-să) cere vocală lată, și vocala subțire cere vocală subțire, care principiu se află realizat în toate limbile din Europa, a putut s'eu se facă din „cicuta“ lat. „cucuta“ românescă. Afară de această dl Cihac nu vre nici să presupună cumcă în limba română rustică a

putut există forma de „cucuta“ pentru „cicuta“. Dar încă în dialectele limbilor romane, anume în Beronie : „Dictionaire du patois du bas-limousin“, Tulle, pag. 42 chiar și aflăm „cucudo“ pentru „cicuta“ lat. Dl Miklosich : „Beiträge, zur Lautlehre der rumänischen Dialekte, Wien 1882“ Consonantismus II pag. 55 încă concede, cumcă „cucuta“ a putut să aibă această formă și în limba rustico-latină. Dl Diefenbach : „Völkerkunde Ost-Europas, Darmstadt 1880 pag. 30 și 32 spune apriat cumcă limba română e limbă dădătoare de împrumut față cu limba albanesă, va să dăcă limba română a dat împrumut cuvinte limbei albanese ieră nu din contra. Dăcă stă această față cu limba albanesă (despre care se crede, că ar fi o remășiță daco-tracică), cu atăta mai vërtoș trebuie să stee principiul acesta față cu limba magiară. Tot dl Diefenbach dăce cumcă față cu limba slavă, acesta din urmă e dădătoare de împrumut limbei române. Adevërat, dar nu absolut și necondiționat. Trebuie știut, cumcă „jus valachicum“ a fost vestit în Galiția, după cum mărturiseșce Maciejowsky : „Historia prawodastw-slowienskich (istoria dreptului slovenesc), Varșovia 1856—64 în 6 tomuri, apoi în epistolele sale din 5 și 20 decembre 1864 adresate autorului acestui tractat. Maciejowsky dăce : cumcă inarendarea bunurilor statului etc. prin Români a fost în Galiția în al 15 seculu fôrte lătită, cumcă sub conducerea „Knezilor“ sei purtau Români acolo agricultură, mênau pastorirea crescând turme de vite, esercitau meserii etc.

De aci apoi ne putem esplică și acea impregiurare, cum vine de oficerii austriaci, cari au făcut triangularea și maparea în Galiția, și apoi în părțile Oraviței din Bănăț, spun cumcă în Galiția sunt la munți asemenea numiri românești d. e. Năgra etc. ca și în părțile Oraviței. În Serbia începând dela riul Morava până la Timoc, la mărginile Bulgariei locuiesc și astădi mai mare parte Români, apoi între Ibar și Drino a existat „Valachia bătrână“ stari vlah), după cum mărturiseșce Vuc Karadschits în Lexicon serbico-germanico-latinum, Viena 1852 sub „Stari vlah“. Români din Bănăț, cari au călătorit pentru neguțetorie de vite cornute în Serbia până la „Stari vlah“, spun cumcă și astădi se numesc pe sine acei ômeni „Români bătrâni“, provocându-se la Țera-românească pentru originea lor, dar vorbesc în diua de astădi numai sërbeșce, însă când i întrebă că ce sunt : răspund că sunt Români (vlahi).

Despre coloniele române, cari s'au prefăcut în slavi în Slavonia, Croația și Dalmația ne mărturiseșce istoria, dar despre mulțimea Românilor, cari au locuit în acele țeri și cari au avut privilegiu garantate prin dieta Ungariei până în al 17 seculu, veđi Szabó Benô : „Az olahok eredetéről, Gyôr 1865“ pag. 34—46. Despre privilegiile acestor Români se dăce în articlii de lege ai Ungariei : „Privilegia Valachorum tollantur“. Toți acești Români s'au prefăcut în Croați și Slavoni, în cât în diua de astădi nu affi mai că nici un Român în acele țeri. Drept aceste trebuie socolit, cumcă și Români vor fi dat împrumut cuvinte Polacilor, Sêrbilor și Croaților. Apoi să nu uite dl Cihac, cumcă Români din Dacia traiană au cultivat fôrte mult limba slavenă în biserică și la curte, și cumcă primul dicționariu de limba veche slovenescă, Pa compus un Român, precum a arătat dl Hășdău la locul seu : deci și prin acest canal a putut să între cuvinte românești în limba slavenă. Miklosich „Beiträge zur Lautlehre der rumänischen Dialekte, Viena 1882 consonantismus II pag. 13 arătă cumcă cuvântul „armesariu“ se află și în limba rusneacă din Galiția sub forma de „harmasar“. Dăcă nu ar proveni acest cuvânt evident din „admissarius“ lat. „armessarius“ în latinitatea evului de mijloc, atunci a bună sêmă ar fi dăc dl Cihac, cumcă cuvântul românesc se derivă din „harmasar“ al Rusneșilor.

Limba română astfel precum este scrisă în cărțile bisericești de sute de ani, este limba poporală înțelesă pretutindeni de Români din Dacia traiană, și ca atare, cu privință că colonisarea romană în Dacia s'a efeptuit la începutul seculului al II-le, trebuie să fie limba română rustică din al doile seculu. Drept aceste este lucru pre natural, cumcă limba română trebuie asemănată în specie cu dialectele limbilor române dela apus și cu latinitatea evului de mijloc. Latinitatea evului de mijloc, în cât priveșce țerile romane Italia, Spania, Francia etc. este resărită din dialectele popoarelor romane locuitoare acolo. Însă chiar acest teren de comparare cu dialectele limbilor romane și cu latinitatea evului de mijloc, este cel mai negrit, și fireșce cel mai greu, pentru aceea a mai preferat filologii străini și români a orbecă după etimologii prin limbele slave, de cât a studiat dialectele limbilor romane și latinitatea evului de mijloc, la cari din urmă, încă 10 generațiuni de Români vor fi aflând material de studiat.

Însămăntătea dialectelor limbilor romane dela apus față cu limba noastră se pôte judecă și de acolo, cumcă se află unele forme de limbă în acele dialecte asemenea cu limba română, cari nu se află nici în limba latină, nici în limbele culte a popoarelor romane dela apus. — De exemplu forma „sunt“ (io sunt) în prima persoană singular, unde colo acesta formă vine înainte în limba latină în a 3 persoană multorariu. Dar dialectele Italiei nordice păstrăză până în diua de astădi ca și noi „sonto“ (în loc de : io sono, al limbei culte) în prima persoană singular. Despre această veđi Biondelli : „Studi linguistici, Milano 1856 pag. 218, 236, 273, apoi Monti : „Vocabolario dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. XLI și 284. Biondelli documentăză cu monumente literare, cumcă forma de „sonto“ există de 600 de ani în dialectele Italiei și se miră de tenacitatea conservativă a dialectelor.

Tot în dialectele Italiei nordice vine înainte și „mi-s“ al Românilor din Bănăț pentru „io sunt“ și „io süm“, căci mai în toate dialectele Italiei nordice resună „mi-so“ și „me-so“ pentru „io sono“ ital. „ego sum“ lat. În „mi-s“ cuvântul „mi“ nu este pronume de dative precum cugetă unii, ci este „mi“ „me“ al limbei galo-celtice, care însemnăză „ego“ lat. precum arătă Zeuss : „Grammatica celtica“, Lipsiae 1853 pag. 537 și Banfi : „Vocabolario milanese“, Milano 1852 pag. 549. Deci când dăce Bănățenul „io mi-s“ atunci rosteșce formal : „ego, ego sum“ lat. Despre „me-so“ în dialectele italiene veđi Rosa : „Dialetti e costumi di Bergamo e Brescia“, Bergamo 1857 pag. 95. Pleonastica repețire a pronumelor personale etc. încă este caracteristică și de cea mai mare vechitate de limba română rustică în limba noastră. Românul dăce : „l'am vëdutu-l“, „i-am vëdutu-i“, „o am vëdutu-o“ (pe ea, pe muiere), „le am vëdutu-le“ (pe ele muieri). Apoi : „lui Petru i-am dăc“, „cuvintele mele când le veți auzi“ etc. Veđi Diez : „Grammatik der romanischen Sprachen“ edit. 2 Bonn 1860 tom. III pag. 60—63. Çipariu : „Grammatica limbei române“, București 1877 partea II pag. 277. Biondelli : „Dialetti gallo-italici, Milano 1853 tom. I pag. 12, 13, 21, 30, 31, 32, t. II p. 221, t. III p. 476, 477, 502 și 503. Biondelli arătă cumcă acesta repețire pleonastică de pronume este în Italia superiôră în us la toate dialectele. Deci „eu sunt“, apoi „io mi-s“, în urmă repețirea pleonastică de pronume nu sunt de combătut și de alungat din limbă, pentru că sunt monumente vechi de limba română rustică păstrate în limba noastră, și sunt mai vechi decât cetatea Roma, cari stau în limba noastră ca niște stânci în mări, resistând furtunilor seculare, și mărturisind de vechia noastră origine italică.

(Va urmă.)

Simeon Manguica.

Cum se criticăm?

(Răspuns la întimpinarea dlui M. Pompiliu, din nr. 8 al „Familiei“.)

„În loc de a căuta defectele unei producțiuni, chiar mediocre, este mai bine a căuta în ea cea mai mică schinteie de viață.“
Goethe.

Ce pretențiune și câtă pretențiune, seu după limba Ddlor sale dela „direcțiunea nouă“, ce și câtă pretenție! Să vră încă a ne învăța, că cum se criticăm! „Criticul vechiu“ dr. Silași ierăși a căpătat poftă „de a-și desfășura cu atâta pompă și prisosință erudițiunea“! — va esclama dl M. P. cetind inscripțiunea acestui răspuns la întimpinarea dsale, precum esclamă și în acesta la vre-o două trei locuri.

Și cu toate aceste n'avem încătrău, caută s'o facem așa. Ținorea cum și modul și tonul sarcastic-ironic al întimpinării dlui M. P. ne constringe, să punem replicii noastre presinți titlul de mai sus și prin trecăt să ne dăm, cu permisiunea dlui întimpinător, modesta-ne părere individuală despre cum ar trebui să mânuăm arma cu două tăișuri a criticei pe arena junei noastre literatură.

Să venim dară și să intrăm în obiect, ținându-ne, pe cât se poate, de ordinele și firul celor dișe în întimpinare.

Îndată la începutul întimpinării dl M. P. se arătă foarte supărat și într'una ingrigit pentru cetitorul criticilor noastre ale amânduror, mai că diametralminte opuse și contradictorie, apoi nu mai puțin însuși dl T. V. Păcățian. Și cum nu? Cădi pe când dsa în darea de semă publicată în nr. „Convorbirilor lit.“ dela 1 ianuarie, precum ne spune, „s'a încercat a dovedi, că dl T. V. Păcățian poate să se numescă un făcător de versuri și rime, dar cu nici un preț autor de poezii, și pe când drept acea dsa a aruncat pe dl Păcățian poetul în cel mai întunecos adânc al pământului: pe atunci noi în recenziunea noastră l'am înălțat până la al șeptelea cer“.

La aceste enunțaiuni ale dlui întimpinător ne permitem a observa înainte de toate, că dsa pare a presupune, cumcă noi am fi cetit memorata dare de semă; de acea ne întimpină. Se înșelă; căci pe timpul, când recercați scriam recenziunea „Florilor de toamnă“, avem ce e drept cunoștință despre esistența criticilor dlui E. Trăilă în „Luminatorul“ din Timișoara și a dlui M. P. în „Convorb. lit.“; după datina noastră însă, nu cetirăm nici pe una nici pe alta, pentru ca sentențe străine asupra aceluiasi obiect să nu ne inriurască formarea unei judecăți propriie a noastră. Postliminio percursem părerea dlui E. Trăilă, care în esență se uneșce cu a noastră; a dlui M. P. nu o mai putem percurge, deorăce respectivul nr. din „Conv. lit.“ ne perise. Decă însă darea de semă din acesta a fost tot așa de justă și întemeiată ca întimpinarea, nu ne pare rău de loc, că nu am celitu-o.

Ci ian să ne uităm mai bine și să vedem, ce am diș noi în recenziunea noastră despre dl Păcățian, pentru ca dl M. P. în supărarea, spre a nu dișe iritațiunea sa să-și perdă sârta și să afirme, că noi am fi înălțat pe cestiuatul june poet până la al șeptelea cer? Iecă ce dișem din cuvânt în cuvânt:

„Dl T. V. Păcățian poșede talent poetic nu de toate dillele, foc mult, fantasie vivace. Talentul dsale merge dezvoltându-se; document al acesteia e, că piesele poetice într'adevăr bune și frumoșe din volumele de față, care cuprinde poezii dintr'un restimp de dece ani, mai toate datéză din cești doi trei ani din urmă. Limba, mijlocul și vehiculul poeziei, în poeziile din cestiuone, e

cât se pôte de bună și ușoră, une-ori plăcut jocosă; ritmul sunător, cadențele asemenea în general bune. Deci sperăm, că dl Păcățian, cu talentul dsale punându-se pe studiu, se va alege unul din cei mai de frunte literici români“.

Din aceste lectorul imparțial pôte vedé, că noi cu păreriile noastre espresse în recenziune urmarăm svatului cuprins în cuvintele lui Goethe, ce le luarăm drept motto, care nembritor poet al Germaniei mai dișe: „Mi s'a părut totdeuna, că este tot atât de nobil a încuragiă pe un tinăr, cu cât este câte odată lucru laș și înjositor a innăbuși ierba, care creșce; mai ales când atacurile pornesc dela omeni, căror conștiința talentului lor ar trebui să le inspire demnitate și disprețul gelosiei“. Pôte vedé cetitorul, că noi am susținut împreună cu dl E. Trăilă, cu „Aurora rom.“, „Amicul fam.“, „Luminatorul“ din Timișoara, „Biblioteca română“ din Brașov și alte foi, ce în anii din urmă publicară câte o poesiură de ale dlui Păcățian, și încât pentru noi susținem și acum și vom susține și pe viitor, că dl Păcățian poșede foc, fantasie, talent poetic. Ieră spre documentarea acesteia i-am citat în recenziune vre-o șapte piese, despre cari n'am afirmat că ar fi fiind nu șciu ce cap-d'opere; dar dișe cine ce va dișe, în formă ca și în fond nu sânt lipsite de frumșeță. De altă parte însă am citat de patru seu de mai multe ori pe atâte piese, într'o privință seu alta defectoșe, recomandând junelui poet studiu de di și de noște, pentru ca încă de aci încolo să se facă ceea ce-i e destinat a se alege. Scurt: nici decum nu l'am innălțat până la al șeptelea cer.

Ne pare drept'acea rău, dar n'avem ce-i face, decă noi în conștiință și în cuget curat n'am putut trămite, cu dl M. P., pe „noul poet“ în cel mai întunecos adânc al pământului, deorăce o sentință atât de aspră, ca să nu dișem tirană, nu merită și nu merită. Existe și pe câmpul criticei, și peste tot al literaturii, un soi de tiranie și despotism; așa ceva însă mie unuia nu-mi place nici pe acesta, nici pe alte terenuri.

Altmintre noi pricepem foarte bine cauza vehemenței și inesorabilității, ce respiră din critica și întimpinarea dlui M. P. De întâriam în recenziune, că dl Păcățian pare destinat a deveni unul din puținii, nu numai chemați, ci și aleși preoți rom., nu ai Musei Erato, ci ai „Musei dela Borta-rece“: atunci — ce mai șcii? — pôte chiar dl M. P. ar fi fost cel dintăiu, care s'ar fi grăbit a-l innălță până la al șeptelea cer. Cădi onoratul public își va aduce aminte de poetul german Gablitz, care cu o absurditate făurită în adins de dl B. P. Hașdău debutase mai an-terț în „Convorb. lit.“, și mării și infalibilii criticii dela acea foie grăbiră numai decă a cântă noului soț hosianna, și a scrie asupra frumusetelor poeziei celui poet neesistente un comentariu de nu mai puțin de două pagini tipărite. Iși va mai reaminti on. public, în ce mod (nu dișem ca dl M. P. „cu câtă pretenție“) debutară criticii societății „Junimea“ îndată la începutul acesteia, nevedend peste îngustul orisont al numitei societăți pe terenul literaturii rom. de a di și din trecut decăt întunerec, chaos, minciună, neadevăr și nonsens. Unii par a se fi mai luat pe semă și a se fi mai înțeleptit în timpul din urmă, a se fi vindecăt de orbul găinei, (ier-te-ni-se asemănarea); dar, cum se vede, încă nu toți.

De sine se înțelege, că dări de semă așa de juste și nepartinitore și opiniuni așa de fondate, cum vedurăm și până aici că sânt ale dlui M. P., nu se pot susține pe căi și cu mijloce ordinare și așa dișend legali. De acea dsa, în lipsa de argumente valabili, recurge la bătaie de joc, ironie, sarcasm, despiciături de pâr. și alte asemenea. Fie-ne iertat a semnală și dintre acestea, măcar ună altă și măcar cât de fugitiv.

Înainte de toate dl M. P. se împedecă în acel es-curs al recenziunii noastre, unde din analogia și amânarea unor idei păcățianiane cu idei din Petofi și Lenau ne permisem a svătuî pe junii noștri poeți și literatori, să se pună pe studiu serios, căci talentul fără studiu n'ajunge mult; și că studiând opurile genilor mari, să se feresoă ca de foc de a le imită, ci la lumina acelora să-și poleiească numai și formeze talentul, cum feceră un Dante, Rașine, Schiller șcl. Dsale acest adevăr i pare comun, știut de toți. Știut și nu prè! Să presupunem însă pentru un moment în grația dlui întimpinător, că adevărul din vorbă e aieva știut de toți: chiar și atunci, spre a grăi cu un mare scriitor german, nu strică, ba e bine și trebuie să repeți în adevărul pe totă ziua și totă ora. Lăsând însă la o parte presupunerea și rămânând numai în sfera poeziei, e cunoscut, că un Aristotele, un Horațiu, un Vida Italianul, un Boileau Francesul și alții scriseră poeme didactice, ieră o sumă de critici și estetici tractate și cărți întregi despre arta poetică, care se propune ađi în decii de mii de școle la sute de mii de școlari: cu toate aceste cât și câte nu păcătuiră și păcătuiesc, în literaturile străine ca și în a noastră, contra adevărului din dispuță!

Să mergem însă mai departe, deorăce și dl M. P. merge cu amabilitățile dsale tot mai departe. Dsale i se pare excursiunea noastră nosuimă în felul ei; i vine un zimbet semnificativ, când vede într'un articolu relativ la dl Păcățian poet, suscris de Silași cunoscut critic, atâte nume de poeți și aprețiatori eminenți; pare că un demon potrivește așa de bine, ca să vedă pe dr. Silași și pe poetul Păcățian întâlnindu-se cu atâte figure majestose. Da, așa este. Noi recunoșcem, că sântem niște pitici în alăturare cu acei giganti, cu acei geui ilustri. Numai cât atunci facă bine dl M. P. și ne spună, cu ce drept cuteză să se provoce și dsa la de aceștia, bunaoră la Horațiu, între care și între dsa, de și dl M. P. încă face la versuri, totuși va fi existend un pic de distanță și diferință? Spună-ne, de când e oprit, fie chiar unui școlar începător, de a se provoacă în cesiuni literare și științifice la marii măiestri intelectuali ai omenimei din toate timpurile, și de a arêta, că a învățat ceva dintr'ensii și dela densii? Cu adevărat slab stă cauza unei partide, care dreptul, de carele ea ensași se folosește, vré a-l denegă partidei contrare...

Tot acesta se pôte deduce și din apucătura dlui M. P., cu care se încercă a persilla „faimoasa noastră prosă“, și citând din recenziune pasagiul: „talentul poetic, donul naturii, trebuie împreunat cu artea, ceea ce numai prin studiu se pôte câștigă“, sublinează cuvintele *donul, artea, ceea ce, câștigă*. Pentru ce ore? Nu sânt ele cuvinte bune românești, ori n'au döră formă bună și nu stau în legătură sintactică cuviincioasă românească? Dl M. P. nu ni-o spune, dar noi îl pricepem și aici.

Don este cuvânt neologic încă numai de puțini usitat, de acea i desplace; ci decă jurisprudența rom. a primit în general derivatele *donator, donatar, donațiune*, de ce să nu ne încercăm a împământeni și primitivul acestora, și spre acest scop a-l folosi „cum grano salis“ când și când, ici cölea? *Artea* debună-sēmă i-ar fi mai plăcut în forma *arta*, cum se usită de numéroși în România, cari cuvântul acesta îl imprumutară din franceza, *l'art*; noi însă ne adoperarăm a demonstra deja de alte ori, că în prima linie din latina trebuie să imprumutăm, numai în a döua linie de italiana, apoi din cele-alalte neolatine, ieră cele imprumutate încă se cuvine să le analogisăm, dându-le după puțină o croitură românească; deci precum dela l. *partem* dicem *parte, partea*, întocmai dela l. *artem* se cade

a dice *arte, artea nu arta*. Apoi *cel ce* nu e öre pronume relativ ca și *care*? Și în loc de latino-romănescul *a câștigă* ar fi fost döră mai bun cutare verb de proveniență străină? Curiösă și p'aci neesplicabilă predicțiune pentru străinimi! Curiös lucru, ca dl M. P. și consoții dsale să proteste necontentit, cât direct cât indirect, contra atăror elemente și forme latino-române, dar să nu găsescă a întrepune nici cel mai lin veto contra *nastrusnosti, nastrusnic* și alte asemeni!

Ci noi ne respicarăm asupra acestui punct nu odată, și de va vré bunul Dđeu ne vom mai respică. Fie dară de ajuns atăta la acesta parte a întimpinării. Asia cu atât mai vërtos, cu cât sântem firm convinși, că prin întroducerea de mai an a studiului limbei rom. în gimnasiile și liceele din România, cunoșcința mai aprofundată și mai generală a firei și legilor romănescăi va efeptui tot mai mult aceea, ce efeptuiră o mână de literatori români ceva mai gramatici în limba noastră de acum is vre-o cinci-đeci de ani, când romănescul se rostia și scriea încă: *tituluș, procesuș, profocolumul, a constatălul, plesir, antreprisă, antreprenor, a meprisă, a pursuivarisi* ș. a. a. Sântem firm convinși, că în cesiunile cultivării și scrierei limbei rom. din ce în ce vor deveni mai rare atari argumente neargumente, bunaoră ca cel al corespundintelui bucureșcean din nr. 12 al „Familiei“, după care u scurt seü final nu s'a bucurat nici odată de o grație deosebită în România, ci societatea cultă l'a considerat totdeuna ca un fel de substituțiune a slavonului *ѣ* din capetul cuvintelor, și de aceea i sânt numërate dılele. „Mundus se expediet“; cultura și scrierea romănei rațională, conformă originei și spiritului ei, își va face cursul, în butul opinițiilor contrare; nu-i mod de a o mai stavili și împedecă de țiuș.

Încă un mic adaus în legatură cu „prosa noastră faimösă“. Asta, cum se vede nu-i place dlui M. P. și pôte nici altora. Ne pare rău, că talentul nu ne servește mai bine în acest respect, dar n'avem ce face. Ne mângăie însă faptul, că și altor scriitori cu mult mai mari și mai cunoscători de limba rom. li s'au făcut asemeni imputări; bunaoră ilustrului Çpariu, că ar fi scriind într'un stil pre lapidar și de acea greu. Ce este însă stilul lapidar? Contrar stilului ușurel, al vorbelor aruncate în fuga mare pe papir, este stilul mieđos și mēduos, care veđi bine că il cöstă pe scriitor multă frēmētătură de creeri, întocmai precum il cöstă pe sculptor multă sfortare a mușchilor mânei și mânuare atentă a daltei la scobirea literelor și figurelor în pétră. Am dori deci, ca scriptorii noștri toți să se nevoiescă a scrie cât mai mult în stil lapidar. Firește cu permisiunea dlui M. P. o đicem și acesta.

(Va urmă.)

Dr. Grigoriu Silași.

S a p p h o.

— Veđi ilustrațiunea de pe pagina 193. —

O clasică figură a mythologiei antice grecești.

Sappho, nefericita poetă, simbolica înfățișare a eternului frumos și adevăr poetic.

Lyra ei zace la picioarele sale, ea ensași rădēmățată de stâncă, suspină adâncită în suferințe consumătore.

Jos murmură valurile mării.

Döră pentru că renumita lyră, lu al cărei sunet și marea se linișcește, nu mai cântă, a amuțit!...

Cronică bucușeșcă.

— 11/23 aprilie.

(Inconvenientul d'a ocupá un fotoliu de orchestrá. — „O nopțe furtunósá séu nr. 9”. — Ateneul și Academia)

Frumos lucru e s'e poți ocupá la teatru un fotoliu de orchestrá când e reprezentátiunea vr'unei trupe de balet, ori când e de admirat vr'o stea artisticá. Nici o mișcare, nici o incântare nu-ți scapá atunci ochilor cari pot apreția și admirá de aprópe calitáțile ce se desfășorá în fața rampei. Cu totul altfel e însă când ești osândit s'e ocupi un asemenea loc la vr'un beneficiu cu care ocaziune beneficientul, în loc de a mulțami pe tacute publicului pentru obolul ce-i dá, cautá s'e-i plătésca ácsta binefacere supunându-l unei casne oribile pe care cu atât își e mai greu s'o suportí, cu cât ești mai aprópe de scená.

Me esplic :

Martí am asistat la Teatrul Național, la represintátiunea datá de trupa polonezá de balet, din Varșovia, sub direcțiunea Lucovici, în unire cu societatea dramaticá. Societatea a jucat o gingașá comedie „Uite popa, nu e popa”, localisatá cu mult spirit de dl D. R. Rosetti, și o operetá „Contrabandierul”; ier trupa de balet, „Nunta țeránescá” și mai multe „Danțuri ciobáneșci din Carpați”. Publicul desamăgit de ajun, venise de astá-datá în mic numer, cáci, catá s'o spunem, trupa de balet n'a respuns cu totul áșteptárilor. Mișcări greóie, țapene, comune, fără mládiere, fără máiestrie și fără alt merit de cât acela al unei rápediciuni și-al unor tropote furioșe. Ca accesorii, costumele feciorilor lásau óre-cum de dorit pentru o nunță, fie ácsta ori cât de țeránescá. În „danțurile ciobáneșci” ele erau mai ingrigite, dar și jocul aci a plăcut mai mult. Și ceea ce-a mai plăcut, a fost formele graóiose ale danțuitórelor, cosítele bálaie și ochii lor negri. Și printre tóte dna Krizinska se deosebiá și ca frumusețe și ca joc. Deci tótá incântarea mea pentru séra-aceea a fost numai aceea cá, fiind la spatele orchestrei, puteam vedé mai bine și prin urmare mai bine apreția farmecele blonde ale ficeilor Nordului.

*

Am plátit însă destul de scump ácsta incântare sâmbetá, cu ocaziunea beneficiului dlui St. Miháilean, inspectorul teatrului. Nemulțamit numai cu titlul de inspector și ambiționând și pe cel de vechiu artist și nou autor dramatic, dsa ne-a ținut un fel de logos intitulat, nu șcim pentru ce, „Martirul libertáții”. La mulți li s'a párut acest neînțeleș „monologoton” ca un fel de cazanie pentru s'eptémána cea de jale a patimelor Mântuitorului. D'altmíntreli, cei din orchestrá erau atât de mișcați de cele ce spunea artistul-autor, în cât unul câte unul se furíșau afará, ceea ce încercau fiind mai pe sus de puterile lor de a rábdá și de voința de a se stápaní. Și afurisita aceea de ușciórá care dá în fumátorul orchestrei scárțáii áșá de réu și-atát de des, fiind necontentin pusá în mișcare, cá-mi sgáriá audul, eu fiind tolánit tot în fotoliul meu dela spatele orchestrei, ca țipetul lugubru al unei cucuvaici.

Apoi și scena erá lugubrá. Închipuiți-ve o închisóre subteraná, cu bolți posomorite, cu galerii întunecóse. În fața o bancá pe care un bétrán venerabil, de sigur martirul libertáții, îmbrácat în haine negre și înfășurat în lanțuri visezá „de biéta lui Cateriná” și de

copii sei”. Apoi se scólá și asvérind o lungá apostrofá publicului venit la acest beneficiu, pe care-l împarte în „Voi advocáti...”, „voi magistrați...” și alte bresle; o lungá imprecáție metalului de care-i sânt alcătuite lanțurile; ómenilor, societáții, în sfíșit firei întregi, ne pune rábdarea la cele mai crude încercári. Dar ietá pantirul care s'e-l ducá la „esafod”. O nouá melodramá e s'e începá. Suflerul dá semnalul convențional orchestrei, care fiind golá, respunde printr'un rágușit echou eșit din pánțelece instrumentelor frumos áședate de fie-care artist lângá respectivul pupitru. Dar artistul martir nu-și perde cumpétul de acest fiasco și, resemnándu-se ca un adevérat martir, își urmézá logosul și fără acompianamentul orchestrei, în ciuda publicului a cáru rábdare blástemá pe stángaciul de pantir care, nemíșcat în fundul scenei, ascultá cu ochii holbați și fálcile deschise aberațiunile disperării martirului și nu-l trágea mai curénd de spate dicéndu-i: „Ci hai; boerule, la stréng!”

Cu tóte aceste publicul, și el martir de astá-datá, a aplaudat cu bunávoința pe beneficient.

Eroii serei au fost tot bétranii artei: Millo și Wiest. „Barbu láutarul” ne-a mai incântat ancá odatá cu meterhanelele lui și máiestrul arcuș al lui Wiest cu horele-i naționale. Ori ce s'ar dice despre dênșii, este a repetá ceea ce s'a mai díș de atâte nenumerate ori; astfel fiind trec mai departe.

Actul I din opera lui Gounod „Faust”, cântat de tinerii Gabrielescu (tenor) și Popovici (bas) a obținut, ca în totdeuna, un frumos succes, ier „Schinteia”, drágálașá comedie a lui Pailleron, a încheiat séra spre mulțámirea generalá. Ea însă s'a ívit cam tárđiu din causá cá dna Romanesca a jucat în aceeași sera la „Orpheu”, în comedia „O nopțe furtunósá séu Nr. 9” de I. Caragiáli, care s'a dat în beneficiul artistului Hagiescu. Atát d-ei, cât și Iulian și Mateescu, cari împreună cu Hagiescu, crease rolele principale din ácsta spiritualá farsá, ce s'a publicat în „Convorbirile literare”, primise cu bunávoința s'e dea al lor concurs camaradului lor.

Ácsta comedie íubitá bucușeșenilor, atráse un public áșá de numeros cá sala „Orpheu” devenise neincápétóre. Și spre mulțámirea tuturor, și beneficientul și publicul au remas incântați de séra lor. Trebuie s'e fie cineva bucușeșean ca s'e-și pótá inchipuí ce va s'e dicá o salá de spectacol geménd de lume, și la olaltá ácsta treime artisticá: Hagiescu, Iulian și Mateiescu. Astfel interpretarea a fost superbá și dna Romanesca în rolul lui Spiridon, báiatul de právălie al jupanului Titircá Inimá-rea, chiristigiu și cápitan în gvarda naționalá, a cules numeroșe aplause.

Mi-aduc aminte cá, acum patru ani, în séra când ácsta piesá s'a dat pentru ántáia órá la Teatrul Național, sala erá pliná: cu vérș și indesatá, decá ne putem esprima astfel. Cu trei díle nainte nu se mai gásea nici un bilet. Pentru cá autorul fácea parte dintre scriitorii „Timpului” organul partidului díș al Albilor, al conservatorilor, și pentru cá se respândise vorba cá piesa loviá în institútiunea gardei cetáțeneșci, cuprinđénd și mai multe neplácute alusiuni la guvernánți, toți cetátenii gardiști: bácani, cárcelmari, chiristigii ș. a. toți dela cápitani în sus, erau în pěr de față, gata s'e strige „scandal”. Și abiá cortina se cobóri și o plóie de suierátori începú; dar alta de aplause i respunse și séra se terminá în mijlocul acestei ínđoite manifestațiuni. Înțelegeți cá ácsta, în loc d'a face s'e cadá piesa, i mári și mai mult popularitatea și chiar din acea sérá biletele erau tóte vëndute și pentru a dóua representațiune. Și atunci succesul piesei a fost desevérșit. Dar când fu a se jucá pentru a treia órá, ea se ínđerđise din poruncá venitá de sus, ca fiind immoralá și ca lovind în institútiunile țerii. Asta însă n'a împedecat de

S a p p h o .

a se jucă aiurea, pe alte scene, asupra cărora guvernul n'avea nici o influință, ele nefiind subvenționate de stat, — și totdeauna cu succes.

*

Ieri, duminica Floriilor, s'a pus hotar între „săptămâna mare” și spectacolele publice. Cafenelele cântându-și-au congediat cântărețele, teatrele artistii; restaurațiunile asemenea lăutarilor. Ieri pretutindeni sgomot, astăzi pretutindeni tăcere.

Până și politica și literile și-au avut ieri sərbătorea lor. La Ateneu, dl Roseti intruniă pe cetățenii alegători ai capitalei pentru a le vorbi de revisuire și alte cestiuini menite a-i prepară pentru viitorele alegeri; la Academie, dl Ion Ghica declară, dela înălțimea tribunei președențiale, închiderea sesiunii ordinare. Dar ori cât de mulți ascultători erau la Ateneu, p'atât de puțini erau la Academie, probă vedită că la noi o mulți forte mulți se ocupă de politică, și puțini, forte puțini, de literatură. De-acî putem pré bine repetă cu Alfred de Musset :

La politique, hélas! voilà notre misère.

Câțiva studenți, cei mai mulți din ei niște copii, doi-trei profesori, doi-trei militari și vr'o cinci-șese dômne plus câțiva curioși, iecă tot publicul Academiei. Printre cei de față se află și căpitanul Crăinicean, autorul „Cursului de fortificație pasageră”, opera premiată cu premiul Năsturel-Herescu de 4000 lei. Ne-a părut bine că Academia a premiat acêsta lucrare, încurăgiând prin asta producerile de acest fel, de cari se simte mare trebuință la noi. Dl Manliu, care a obținut premiul Craiovean de 1500 lei pentru scrieri didactice, nu eră represintat de cât prin gingașa dnă Manliu, premiatul preferind mai bine, din modestie negreșit, să respire aierul liber, de cât să asculte elogiile academice.

Cu acêsta ocasiune mi-a fost dat să observ încă odată, că scriitorii cei premiați sânt cei mai modesti, probă netăgăduită că adevêratele merite sânt modeste.

A. C. Șor.

Sesiunea Academiei Române în 1883.

Ședința XXI la 6/18 aprilie.

Retragerea dlui Hășdêu. Dl Hășdêu presintă președintelui adresa sa prin care se retrage din Academie și părăsește ședința. Dl președinte Maiorescu arată, că după art. 22 din statute cererea dlui Hășdêu nu se pôte satisfăce. Dl I. Ghica țice, că membrii sânt pe vieță, ba și după môrte sânt prezenți în Academie prin efigie. Pôte cineva absentă dela Academie pentru cas de bôlă, dar dimisiune nu pôte da. Delegațiunea se esplice dlui Hășdêu, că nu i se pôte primi cererea. De ôră-ce a primit să între în Academie, este ținut să remănă aci. Dl Urechă dorește ca dl Hășdêu să revină la locul ce ocupă cu atâta ilustrațiune. Dl președinte Maiorescu pune la vot închiderea discuțiunii, care se aprobă, Academia hotărind ca delegațiunea să arate dlui Hășdêu, că după art. 22 dsa nu pôte dimisionă cu nici un titlu și să fie invitat a veni în sinul Academiei, unde își are loc atât de însemnat. Se votéză cu mare majoritate.

Alegerea autorităților Academiei. Conform regulamentului, dl președinte pune votul de alegere al președintelui Academiei pe anul viitor. Dl Dimitrie Sturdza întrunind 20 voturi din 21 exprimate este proclamat președinte al Academiei. Se aleg trei vice-președinți și întrunesc dl Maiorescu și Pr. Ssa Melchisedec câte 19

voturi și dl Aurelian 17, celelalte împărțindu-se între dnii Barițiu, Alecsandri, Bacaloglu, Maniu și Fêt.

Se procede la alegerea comisiunii de noue pentru premiul Năsturel. Resultatul votului este : dl Barițiu 20, P. SS. Melchisedec 20, dnii Fêt, Bacaloglu, Maiorescu și Alecsandri câte 18; ier dnii Ionescu, Fălcoian și Roman câte 17. Deci acêști dni Academiei sânt proclamați ca membrii ai comisiunii de noue.

Dl președinte invita secțiunile să grăbescă a-și da părerea lor în privința concursurilor de publicat în anul viitor.

Ședința XXII la 7/19 aprilie.

Secțiunea literariă anunță prin procesul verbal, că în urmarea retragerii dlui Hășdêu secțiunea a ales de secretar pe dl Sion și de vice-președinte pe dl Romau. Dl Sion declară, că decă dl Hășdêu va veni pâne mâne la îndatorirea sa ca secretar al secțiunii, dsa este gata a-i cedă locul.

Traducerea lui Plutarch. Secțiunea literară raportéză, că dl Caragiani esaminând traducerea lui Plutarc făcută de dl Georgescu, n'a găsit-o făcută conform cu proba premiată, alterând în mare parte textul. Deci la propunerea secțiunii manuscrisul se înapoieză traducătorului, ca să facă corecturile indicate de dl Caragiani.

Traducerea lui Tit Liviu. Secțiunea literară prin dl Roman opinéză, că traducerea s'a găsit bună să se pună sub tipar până la 25 côle sub revisiunea dlui Sion, carele va preveghia cu esactitate textul cât și fidelitatea traducerii.

Premiul Lazar. La propunerea secțiunii de științe, ca tesă pentru premiul Lazar pentru 1885 se propune : „Studii asupra agriculturii, industriei și comerțului în România”. Se aprobă.

Budgetul. Dl Babeș dă cefire proiectului de buget la vinituri și cheltueli, aratănd diferințele între acest buget și cel de anul trecut, ecvilibrându-l cu un escedent de 3993 lei 72 bani.

La suma pentru tipărirea colecțiunii Iarnik și Bârsean dl Alecsandri cere ca acest paragraf să pörte titlu de „tipărire de poesii populare”, căci nu are a se tipări numai colecțiunea dlui Iarnik și Bârsean. Se primește.

Ședința XXIII la 8/20 aprilie.

Premiul Năsturel Herescu de 4000 lei. Dl Ștefanescu, secretar comisiunii de noue, citește raportul comisiunii. Conform acestui raport comisiunea în unanimitate propune a se da premiul lucrării intitulată : „Fortificațiunea pasageră” de căpit. Crainicean, două voturi a primit și dl Meitani pentru studiile sale asupra constituțiunii Românilor, celelalte opere concurente n'au obținut în comisiune nici un vot. Punându-se la vot, au votat 21 membri, voturi albe 16, adecă cu 2 mai mult decăt cele două treimi cerute de regulament. Punându-se la vot lucrarea dlui Meitani, aceea întrunește 7 voturi pentru și 24 contra, din 21 votanți. Și astfel premiul se acordă căpitanului Crăinicean.

Concursul didactic. Dl Roman cetește raportul comisiunii pentru premiul didactic. Premiul de 1500 lei, în urma propunerii comisiunii, se acordă cu 16 voturi din 19, dlui profesor Manliu pentru gramatica sa. Un vot a avut în comisiune și dl Străjan.

Premiul Heliade pe anul 1884, de 1500 lei. La propunerea secțiunii literarie se decide a se publică pentru anul viitor ca tesă : „Colecțiunea cea mai bogată de melodii populare române”.

Cestiuni ortografice. Desbaterile asupra cestiunii ortografice se amână pentru viitorea sesiune generală.

Cestiune de buget. Dl Ștefanescu cere trecerea la economii ca și în anul trecut a premiului de 5000 lei care nu s'a acordat nimenui.

Ședința XXIV la 9/21 aprilie.

Programa sesiunii actuale fiind eschauriată, se constată, că au mai ramas două cestiuni: a dicționarului și a ortografiei.

Dl Sion arată, că comisiunea lexicografică nepuținându-și termina lucrarea, presinterea aceleia se se amâne pe viitoră sesiune generală. Quintescu propune ca spre acest scop se se aleagă o comisiune nouă din sinul secțiunii literare. Dl Barițiu observă, că deja s'a decis ca secțiunea literară se se facă programa, ea se aleagă dară și comisiunea. Dl Ion Ghica vede cu părere de rău amânarea cestiunii pe un an, și se teme că și în anul viitor se va amâna. Ar fi timpul ca lumea se se afle, că Academia începe se se ocupe serios de lexicon. Deci se nu se pre amâne, ci propune ca membrii secțiunii literare se se intrunescă încă astăzi se se svătuiescă se se aleagă un redactor, care se redacteze ideile principale și apoi se convoce o conferință a secțiunii. Propunerea se aprobă.

Ședința se închide și secțiunea literară se intrunescă spre a îndeplini votul ședinței.

Ședința de închidere la 10/22 aprilie.

Raportul despre premii este obiectul prim al ședinței, raportul conține rezultatele împărțite deja de noi.

Raportul secretariului general încheie ședința, în care se descrie totă activitatea din această sesiune a Academiei.

Șciri musicale din Bucovina.

Cernăuți 8/20 aprilie.

În timpul din urmă au început și Românii de a se interesă de musica lor națională, care până alaltăieri eră restrinsă în cercul familiei, dară cu toate acestea înfățișă un ce caracteristic, ce cu greu s'ar căută pe la alte musică naționale, și care din cauza asta o se întregescă cândva musica internațională. Vedem înființându-se conservatorii în Iași și București, dară unde figurează ca profesori francesi și cehi, și printr'asta s'a falsificat dintru început musica română națională și s'a inaugurat o direcție, care tinde mai mult a înstreina musica română, de cât a o desvoltă. De atuncia s'au răspândit atâtea cântece naționale române, a căror origine vei găsi numai, decât ai petrecut vre-un timp în Belgia, Francia, Elvetia și Germania. Aicia observi, asemenarea cea mare cu cântecele de acolo, se înțelege schimbate cu colorațiunea duiosă a cântecelor române și vrând nevrând îți vine a întrebă, cine a împrumutat aria asta, francesul dela Românul seu vice-versa? Am audit mulți Români dicând cu fală, că iecă și Francesii și Nemții încep a imita cântecele românești. Cine o crede numai!

Mai cu semă în Bănat și în Transilvania s'au înființat în timpurile din urmă mai multe societăți așa numite ale sodalilor, cari au scopul de a se cultivă și exercită în musică. Acolo se observă, că și bărbați dela plug încep a se intruni în societăți filarmonice. Într'a 20 sept. 1882 s'a intrunit la Chiseteu peste un-spre-dece societăți filarmonice.

Și în Bucovina s'a simțit necesitatea răspândirii musicii naționale. Nainte de doi ani s'a format un comitet provisor, constând din domni Ion Bumbac, Vasile Morar, Dimitrie Socotean și Victor Vasiloschi, spre a înființa o societate de musică. La ședința constitutivă din 19 iulie 1881 au participat peste 80 de persoane din capitală și giurul ei. Societatea filarmonică română se constitui sub numele de „Armonia” și alese un comitet de 13 onși. Comitetul societății filarmonice

germâne de aicia puse localul seu la dispozițiunea societății „Armonia”. Ca artist dirigent se angagiă dl H. Horner. Cu 2 octombrie 1881 deschise „Armonia” învătământul teoretic al musicii vocale pentru membrii activi. Societatea filarmonică germană de aicia constând materialul trebuincios în chorul „Armoniei” l'a invitat la cooperare în concertul seu festiv dela 12 oct. 1882. Comitetul „Armoniei” a decis, și de a creă pentru dame române un curs gratuit de studiul musicii vocale. Biblioteca „Armoniei” constă din 100 de opuri musicale, unde nu lipsește o carte de rugăciuni și un liturghier. Șeful regimentului 21 de dorobanți din București, dl A. Cratochwill compuse un potpourri național pentru orchestră completă, dându-i titlul „Armonia”, care s'a executat de musica regimentului 41 din garnisonă la ocasiunea balului societății academice „Junimea” într'a 20 febr. 1883.

Acăsta tineră societate filarmonică a arangiat într'a 2 aprilie an. c. primul seu concert. Programul constă din următoarele piese: „Ursula mea”, chor de M. G. Ștefanescu; „Concert în a-moll” de I. N. Hummel, pentru piano cu acompaniare de un cuintet pe instrumente de arcuș; „Cucuruz cu frunza 'n sus”, cântec popular de V. Humpel, pentru quartet solo de bărbați; „Noptea”, chor de Fr. Schubert; „Cuartet” pentru instrumente de arcuș de A. Hrimaly; „Cântecul gintei latine”, chor de Marchetti, arangiat cu acompaniare de piano cu patru mâni de C. Porumbescu.

În „concertul” lui Hummel aveam ocasiunea de a admiră pe tinera virtuosă dșora Eugenia Tomiuc, care execută într'un mod corect tema ei grea. Asemene tare bine executară domni dr. Popescu, Grigoriu și Ieșian și Isecescu quartetul „Cucuruz cu frunza 'n sus”. Mulțămît eră publicul mai ales de executarea „Cântecului gintei latine”, unde chorul constător din mai mult de 50 de persoane execută intonarea cu o precisiune lăudabilă.

Dară mai ales a plăcut quartetul dlui Hrimaly, unde manifestările publicului erau la culme. Propusețiunea atâtăie a quartetului, e un cap-de-operă; șerzo, dintăiu vioiu devine în urmă fantastic și plin de dor; propusețiunea a treia conține o doină română, care o prelucră în patru variațiuni, în cari aria cea națională de duiosie necontentit predomină și e încungiurată de o mulțime de tonuri variable. În primele două variațiuni crește necontentit pasiunea și ajunge în variațiunea a treia mai că la desperare, spre a scăde în variațiunea a patra la un dor nespul, la o duiosie lină. Auditorul, care credea mai nainte a auși șuerăturile vânturilor, e transpus de odată într'o regiune muntosă idilică a Bucovinei, unde crede a auși în depărtare fluerul cu doinele sale triste și vaerătore, acū mai tare, acū mai slab, până ce se perde cântecul în murmur încet în munți. Auditorul șede așa fantastic și numai acordele puternice îl străportă înapoi în sala concertului.

Dionisiu O. Oinescu.

Un atlet român.

Budapesta, 20 aprilie.

Românul are șapte vieți
În peptul de aramă.

V. Alecsandri: Peneș Curcanul.

Aceste cuvinte ale poetului latinității și a românilor îmi vin în minte, când vreu se ve scriu despre un succes strălucit, reportat de un june român în zilele trecute pe terenul sportului. Patru reuniuni de sport au arangiat în 15 aprilie o emoluțiune pedestrală între Budapesta-Gödöllő și înapoi. Acăsta eră proba a două

pentru obținerea titlului de *champion*, adică pedestraș neinvincibil. Tota lumea atletică aștepta rezultatul cu mare interes.

Comitetul arangiător duminică des de demineta era intrunit în pădurița orașului la chioscul de patinat situat lângă lac. Dintre 92 atleți insinuați la emulațiune, erau prezenți numai 20 enși, ceilalți lipsiră, din cauza timpului umed și vântos. S'a cetit regulele după care avea să urmeze emulațiunea. Cei 20 prin întinderea de mână și-a dat cuvântul, că vor observa regulele cu strictetă. La 7 ore precis s'a dat semnul de pornire. Doi velocipedisti, Lud. Vermeș și Ioan Oherolly, mergeau în frunte pe velociped, pentru ca să dessemne calea. După ei porniră pedestrașii. Unii membrii din comitetul arangiător mergeau în urma lor călare și în trăsura, cu toții pentru ca să controleze și să vedă lupta și rezultatul.

Când pedestrașii ajunseră din extravilanul orașului pe câmpul deschis, se observă de toți, că *George Vessa* începe a da înainte, și lasă pe soții sei cu jumătate milă înapoi. La Czinkota și Kerepes primul sosi Vessa. Înaintea lui era o trăsura în care se afla un arangiător, care voia aci să aștepte pe luptători. Când trăsura sta pe loc, arangiătorul se miră vedând, că Vessa îl ajunse. Apoi a poruncit birjarului să mână înainte; acesta însă respuse: „Nu se poate, atletul acesta (Vessa) îmi va omori caii!” Așa trebui să stee și să dee de mâncare la cai. Vessa merse fără nici o pauză înainte. Pe cale un velocipedist îl întrebă: „Ce se-ți fac, decât te voiu vedea obosit?” La ce Vessa respuse: „Să-mi pomenești de Roma; și voiu căpeta putere nouă”. Așa vesel și glumind sosi Vessa primul în Gödöllö, la orele 10 și un pătrar a. m., și așa percurse o distanță de 3 $\frac{1}{2}$ mile în trei ore. Pretorul din Gödöllö și publicul adunat îl salutară și erupseră în aplause. Publicul nu putu admira de ajuns medaliele, ce erau înșirate pe peptul lui Vessa, primite în lupte victorioase de mai înainte. Pretorul dicea: „Se vede, că pe terenul sportului nu e novitiu, ci luptător vechiu. Nu i se vede peptul în ambele părți de medaliele câștigate”.

În Gödöllö Vessa luă puțină supă de carne, și fără întrerumpere porni înapoi. În urma lui Vessa ajunse la Gödöllö dintre cei 20 porniți dela chiosc, numai trei enși: Arpad Follinusz, Paul Ivánka și Aug. Schwanda. Ei încă reintorseră în urma lui Vessa în distanță de $\frac{1}{2}$ milă. Pe cale Ivánka se obosi și se sui în trăsura.

La Kerepes și Czinkota sosi Vessa cel dintăiu. Era duminică după miedi. Un public elegant și numeros aștepta la chioscul din Pesta rezultatul luptei și pe invingător! Georgiu Vessa sosi la chiosc: la orele 2 și 10 minute p. m., ca invingătorul prim și candidat la rangul de *champion*... Publicul erupse în aplause. Follinusz sosi la 2 ore 25 minute, Schwanda la 2 ore 37 minute. Medicul i frecă pe toți trei bine, apoi se suiră într'o trăsura și merseră în oraș între aplausele generale.

Martī sēra reuniunile de sport a dat un banchet în onōrea lui Vessa, și i-a predat premiile: o cadră de bronz pentru portret Makart, 30 centim. lungă 14 lată, în valōre de 35 fl., un obiect de mēsă elegant de bronz în valōre de 40 fl.

Resultatul obținut de junele român, stud. med. George Vessa, în emularea pedestrală până acuma în Europa nime nu l'a ajuns!

A treia probă pentru titlul de *champion* se va ține în 24 maiu. Nu poate fi dubietate, că Vessa va rămâne invingătorul definitiv, *championul* neinvincibil, care până acuma întrecu și pe sportsmanii din Anglia; căci per-

curse o distanță de șapte mile în șese ore 58 minute, în pași repedi, fără întrerumpere ori pauză, ceea ce în analele de sport până acuma nu s'a pomenit.

Junele George Vessa este abia de 24 ani, născut în Boros-Sebeș, comit. Aradului, din părinți economi, români gr. orientali. La etatea de 6 ani remase orfan și sērac. Prin diligență tenace și muncă proprie se susțină la școle; termină gimnasiul în Arad, fu în toate clasele primul eminent și avea precelență din toate studiile. Clasicii latini și greci i cită de a rostul. Ca elev la facultatea de medicină este un june talentat și sirguincios. Are un mic stipendiu de 200 fl. la an, din fundațiunea „Elena Birta” din Arad.

El este un sportsman general: măestru în umblarea pedestră, în luptă cu pumnul, în duelare cu sabia, în areducarea de greutate.

Minte sănătōsă în corp sănētos! Ca medic eminent, el va fi la înnălțimea chēmării sale.

Odată în iernile trecute l'am admirat în violină. Junimea română se pregătia să facă un bal pe cât de elegant, pe atât și de românesc. Vessa da instrucțiune musicanților în piesele românești „Ardeleana”, „Calușerii”, „Romana”. Violina tremură în mâinile lui, și sună cum se aude numai în Carpați, la lăntării români. Căci Georgiu Vessa e român verde ca stegiarul, cu mâni de fer, piept de aramă, și inimă plină de aspirațiunile poporului român. Cu aceste aspirațiuni s'a nutrit, a suferit și invins toate greutatele, pentru ca să-l vedem odată cel dintăiu între ai sei și între străini: *championul* națiunii române. (d.)

Ghicitură numerică

de Andrei Pop.

1. 18. 19. 15. Acesta după prânz urmēză.
12. 10. 19. 6. 9. Iēr asta e o sântă taină.
17. 9. 22. 4. 10. În evul vechiu fu rege persic.
37. 20. 15. Iēr esta-i un oraș italic.
2. 9. 24. 17. 15. Acesta e un verb defectiv.
13. 14. 10. Iēră esta e un adiectiv.
16. 21. 20. 15. Însemnēză un nume bărbătesc.
11. 12. Asta prepusețiune o numesc.
9. 5. 6. 10. 22. 4. 15. Provincie 'n Spania cunoscută de noi.
8. 7. 23. 24. E bine decât are tot omul în nevoi.
- 1—24. Propusețiune fōrte bine Cunoscută ție crestine!

Terminul de deslegare e 12 maiu. Ca totdeuna și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

Christos a inviat! Ziua cea mare, serbarea inviării Mântuitorului a sosit. Acesta este ziua ca să ne bucurăm și să ne veselim într'ēnsa. Urăm dară sērbători fericite onor. nostru public cetitor! Doritori d'a-i face și noi o plăcere deosebită, în sântele sērbători, am mărit cuprinsul numerului presinte și astfel acesta conține doue cōle.

Călindarul săptămānei.

Ziua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sērbătorile.	Sōrele	
				resare	apune
Duminică	17	29	(+) Sf. Pașce.	4 47	6 3
Luni	18	30	(+) Sf. Pașce.	4 46	6 4
Martī	19	1	(+) Sf. Pașce.	4 45	6 5
Mercuri	20	2	Enea.	4 43	6 7
Joi	21	3	Sf. Irodion.	4 42	7 8
Vineri	22	4	Sf. Teodor Sikeot.	4 41	7 9
Sāmbetă	23	5	(+) Mart. George.	4 40	7 11

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollōsy in Oradea-mare. Strada principală nr. 274.